

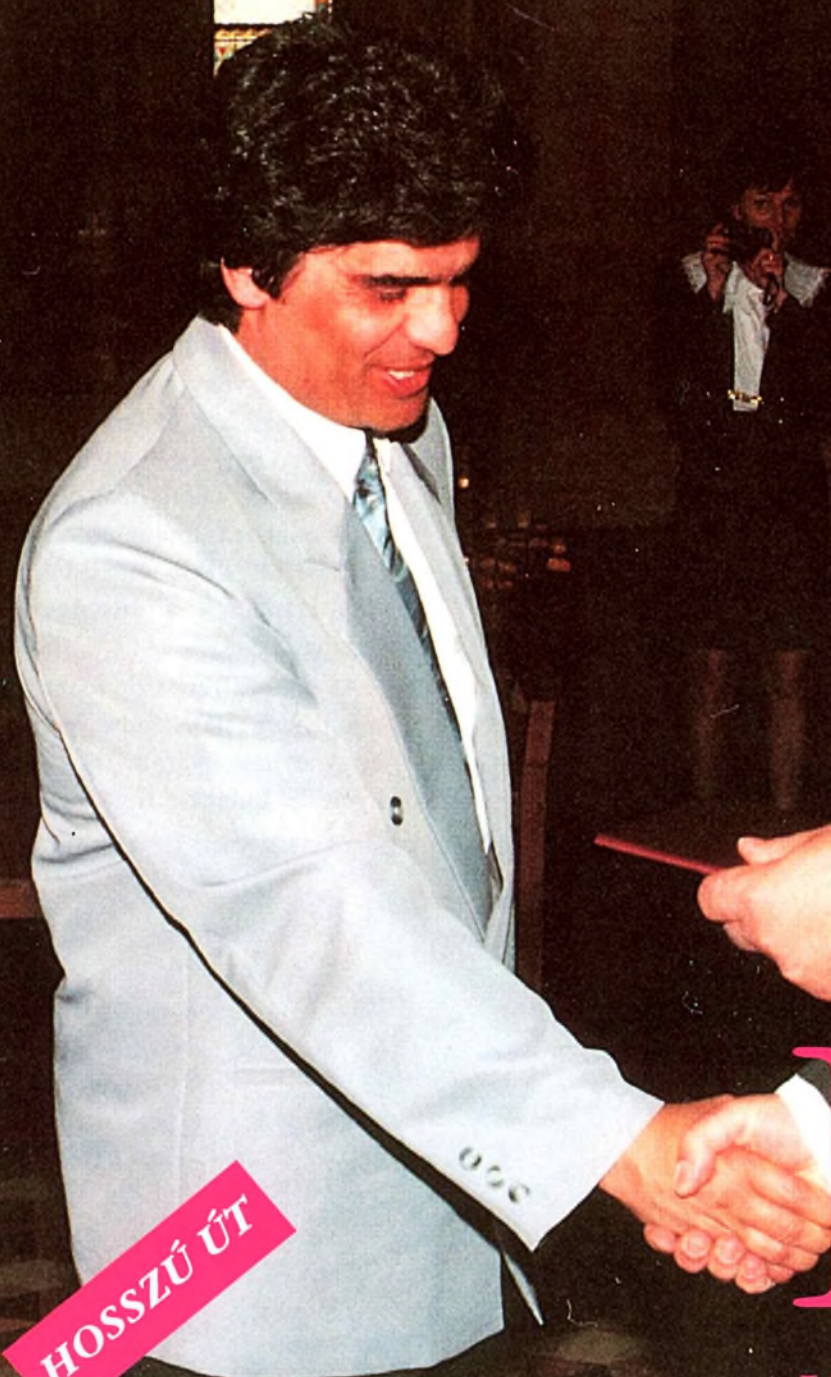
III. ÉVFOLYAM

3-4. SZÁM

ROMA LAP

1995. MÁRCIUS-ÁPRILIS

ÁRA: 14,50 Ft

LD

„LUNGO DROM”

P OSTAFORDULT V VAL

„Lungo Drom” Országos
Érdekvédelmi Cigányszövetség
Farkas Flórián elnök részére

Kedves Flórián!

A Szolnokon, zökkenőmentesen lebonyolított, népünk számára történelminek minősülő, első Országos Cigány Kisebbségi Önkormányzat demokratikus és legitim megválasztása alkalmából elért választási sikerekhez minden tiszteességesen érző és becsületesen gondolkodó vidéki cigány és nem cigány ember nevében őszintén, és tiszta szívből gratulálok!

Felelősségteljes munkához, elhivatottsághoz hitet, erőt, egészséget, és sok-sok további sikert kívánok e megtisztelő, ám emberfeletti kihívásokkal terhelt, nehéz, történelmi feladathoz.

Szeretettel és tisztelettel:

Orsós István

Címlapon:
Farkas Flórián és Kara Pál

LD
„LUNGO DROM”

ROMA LAP
Megjelenik havonta
a Nemzeti és Etnikai
Kisebbségi Hivatal
támogatásával

Kiadja:
az „Oktatási és
Továbbképzési
Központ”
Alapítvány

5000 Szolnok, Szapáry út 19.
Telefon/telefax: (56) 420-110

Főszerkesztő: Paksi Éva
Szerkesztő: Csillei Béla
Tervezőszerkesztő: Pozsa József
Fotóriporter: Hargitai Lajos

Felelős kiadó: Farkas Flórián

Nyomdai munkák:
REPRO STÚDIÓ Nyomdaiipari Egyéni Cég,
Verseyhy Nyomda Kft.
Szolnok
ISSN 1216-982X

Tisztelt Elnök Úr!

A Cigány Kisebbségi Önkormányzat elnökévé történő megválasztása alkalmából, engedje meg, hogy jókívánságaimat fejezzem ki önnek.

Őszintén remélem, hogy ebben a munkakörében ugyanolyan kiválóan képviseli a cigányság érdekeit, mint a „Lungo Drom” elnökeként.

Ehhez kívánok sok sikert, szerencsét és jó egészséget.

Tisztelettel,

Serge Marcoux, tanácsos
Kanadai Nagykövetség

Szponzorok kerestetnek Hátrányos helyzetű gyermekek táboroztatása

A „Humanitás Alapítvány a Gyermekekért” kuratóriuma ápri-

lis 16-án (húsvét első napján) Píliszentkereszten tartott sajtótájékoztatót.

Az Alapítvány 1992-től működik. Három megyét – Pest, Nógrád és Jász-Nagykun-Szolnok – ölel fel, de a határon túl is van képviselőjük. Az alapítványt a néhai dr. Kollár József álmolta meg a nehez sorsú – állami gondozott, mozgássérült stb. – gyermekek számára.

Évente három alkalommal (nyáron, húsvétkor és karácsonykor) rendeznek szeretet-táborokat, melynek célja – mint ahogyan a neve is mutatja – a szeretetre, a másság tolerálására, elfogadására nevelés. A tábori munkát népes szakember gárda: orvosok, családsegítők, pedagógusok segítik.

Az alapítvány magánalapítvány. A táborozáshoz szükséges anyagi háttérrel a megyei és a helyi önkormányzatok, vállalkozók, intézmények adakozásából teremtik elő. A táborok helyszíne – a HM felajánlása alapján – a püspökszilágyi katonai bázis.

A szűkös anyagi lehetőségek miatt még nem tudni pontosan, hogy az idén nyáron 100 vagy 240 gyereket tudnak-e fogadni.

Sántha Sándor

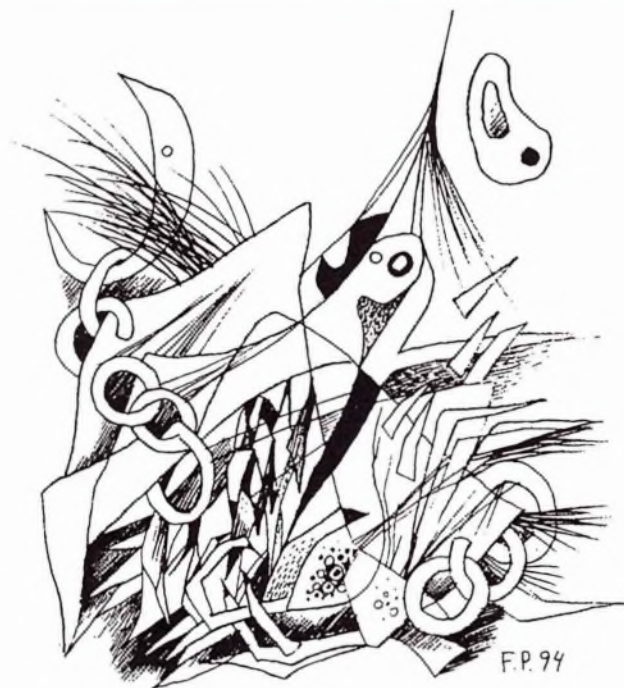
Álom

Anyukám!

Álmodtam egy szépet.
Világos volt,
s valahol egy madár hangja hallatszott.
Te gyönyörű voltál.
S lágyan hozzám szóltál – Kisfiam, szeretlek
Én is szeretlek! Mondtam én
S te ki olyan jó vagy és szerény,
Lassan átöleltél.

Édesanyám!

Álmodtam egy szépet!
Vagy talán nem álom ez?
Édesanyám? Nem álom az élet?
Nem álom, ezt én jól tudom.
Nem álom az élet, bár lenne az,
Hogy mikor rosszat álmodunk,
csak ébredni kéne,
S utána nem lenne háború, csak béke.
Édesanyám!
Ne feledd, én nagyon szeretlek,
Nagyon szeretlek téged.

Tóth Károly

Anyám, apám emlékére

Mezők virága – és levélteli bokrok,
Bólogassatok, ha majd arra járok –
A jó anyámnak szednék én egy csokrot,
Ki a szabad világban élni vágyott.

A szakállas-erdőn fekete lepkék,
Zölde lombba sejtették ifjúságát –
Szájaszélén is megkékült az emlék,
Hogy füst-sörényű ló megtaposta álmát.

Az apám rég fáradt; tűnődő öreg,
Idővert arca, – és remeg a vén keze –
Az ördög a hegyen, már töri a követ,
S arra vési fel, – meghal mind ki szeret.

Illusztrációk:

Földessy Péter

Hosszú lesz az út

Beszélgetés az Országos Cigány Kisebbségi Önkormányzat elnökével

Európa ezidők szerint egyetlen országos cigány kisebbségi önkormányzatát 1995. április 5-én választották meg Szolnokon. A választás eredménye közismert; a „Lungo Drom” Választási Szövetség magasan, úgymond „csont nélkül” nyert. Akik ott voltunk, soha nem tapasztalt egységet láthattunk, amikor a „Lungo Drom” koalíció jelöltjeire kellett szavazni. Az eredményt néhány „vesztes” cigányszervezet, de talán pontosabb, ha úgy fogalmazok, néhány vesztes cigány politikus vagy magát annak mondó személy megkérdőjelezte, és óvást nyújtott be a Legfelsőbb Bírósághoz. A bíróság az óvást elutasította. Az Országos Cigány Kisebbségi Önkormányzat megkezdhetette egyáltalán nem könnyű, felelősséggel teljes munkáját.

– Az Országos Cigány Kisebbségi Önkormányzati választás és annak eredménye nagy publicitást kapott az elektromos és az írott sajtóban. Hetek teltek el azóta, de *Farkas Flóriánra* még mindig, vagy úgyis mondhatnám, egyre inkább kíváncsi az újságíró társadalom. Megkockáztatom: te lettél a hónap embere. Akár elégtétel is lehetne ez, hiszen sokan tudjuk, a választások előtt is ugyanolyan politikus voltál, mint most, csak akkor valahogy rendre a pesti cigányvezetőket kérdezték meg egy-egy ügyben. Szolnok távolinak tűnt.

– Azt gondolom, ez a sajtó részéről egy természetes reakció, hiszen az Országos Cigány Önkormányzat – mint olyan – a világon egyedülálló. Erről kellő információt vár a közvélemény. Fontosnak tartom azért is, mert köztudott, hogy éppen a sajtó az, ami által egyfajta – általában negatív – kép alakult ki a cigányságról, éppen ezért a sajtó az is, ami ezt a képet megváltoztathatja. Ez most jó irányban halad. Ami a kérdés második részét illeti – miszerint néhány megszokott fővárosi személyt kérde-

zett rendszerint a sajtó –, azt gondolom, hogy ez egy régi beidegződés. Ebben az új felállásban reményeim szerint most meg fog jelenni az egyszerű cigány emberek véleménye és állásfoglalása is.

– Európa legnagyobb kisebbségi önkormányzatának elnöke lettél. Hosszú volt idáig az út?

– Igen. Azt kell, hogy mondjam: az életem során minden kihívásra tudatosan készültem. Erre különösképpen, hiszen, ha azt mondom, hogy életem legnagyobb kihívása volt, nem túlzok. Természetesen nagyon sok ember segítségére szükség volt. Legfőképpen a magyarországi cigányság szolidaritására és támogatására. Ez az út egyébként az az út, amelyet a cigányság hosszú évek óta jár, az az út, amelyet most jár, és az az út, amelyet jární fog. Tehát hosszú még az út.

– Szinte mindenkit kérdeztek már a környezetedben a sikeredről, édesanyádat még nem.

– A választást követően néhány héttel tudtam csak találkozni édesanyámmal. Kétféle nagy érzést tapasztaltam benne, amit ki is nyílvání-

tott. Ez a boldogság és a féltés. Mindent el fogok követni annak érdekében, hogy amit kaptam tőle és a cigányságtól, azt meg is érdemeljem.

– A vesztes cigány szervezetek megóvták az eredményt. Amennyiben a bíróság elfogadja a kifogásokat, négy évig önkormányzat nélkül maradt volna a cigányság. Hogy élted át a tárgyalásig eltelt néhány napot, és mit gondolsz az óvást benyújtók felelősségéről, avagy felelőtlenségéről?

– Azok a cigányszervezetek, akik nem jutottak be az 53 főbe, elvesztették egy választást, de a magyarországi cigányság győzött, és számomra ez a fontosabb. Egy megmérettetésnek, nevezetesen egy választásnak vannak vesztesei és győztesei. A kérdés az, hogy a vesztes tud-e veszíteni, a győztes tud-e méltósággal győzni. Veszíteni kétféleképpen lehet. Tisztességgel és anélkül. A magyarországi cigányság egyetlen és utolsó lehetősége volt az önkormányzat létrehozása. És itt nem helyénvaló, hogy saját, vagy szervezeti érdekek motiváljanak. Most azt kell nézni, hogy hogyan tudjuk ezt a legjobb formában működtetni, úgy, hogy minden esetben az ügyet, a magyarországi cigányság ügyét szolgálja. Ennek érdekében én mindent megteszek.

– Egyesek szerint nem reprezentatív az önkormányzat összetétele.

– Ez szándékos, vagy csupán optikai tévedés, ugyanis soha nem látott struktúra jelent meg a cigánypolitikai társadalomban. 19 megye képviselteti magát, plusz a főváros. Tucatnyi szervezet – és közöttük a vállalkozótól az íróig, a jogásztól a pedagógusig mindenki megtalálható. Egyébként, hogy mennyire reprezentatív és mennyire nem, ezt az idő és az eredmény fogja bizonyítani.

– Mi az Országos Cigány Kisebbségi Önkormányzat első és legfontosabb feladata?

Farkas Flórián – az Országos Cigány Kisebbségi Önkormányzat és a „Lungo Drom” elnöke – 1957. szeptember 4-én született, Tiszaroffon. Iskolái elvégzése után az építőiparban dolgozott, s ezzel párhuzamosan már 1982-ben bekapcsolódott a roma közéleti munkába.

1985-ben az országban elsőként lett cigány családsegítő a szolnoki városi tanács szociálpolitikai osztályán, s egy évvel később már a megyei cigánykoordinációs bizottság tagjaként dolgozott.

1987-ben beválasztották az Országos Cigánytanácsba, s fél év múlva már a tanács titkára lett.

1989-ben alakult meg a Magyarországi Cigányok Demokratikus Szövetsége, s később Farkas Flóriánt a szervezet főtitkárává választották.

1990-ben szolnoki székhellyel hozta létre a „Lungo Drom” (Hosszú Út) nevű romaszervezetet, amelynek előbb főtitkára, később elnöke lett. A „Lungo Drom” 1991-ben alapítóként részese volt a Roma Parlament létrehozásának, s Farkas Flóriánt a roma csúcshatalom ügyvezetőjévé választották. Mindeközben négy éven át a cigány kisebbséget képviselte szószólóként Szolnok város önkormányzatában.

1994-óta a Kisebbségi Kerekasztal szakértőjeként dolgozik.

– Nagyon nehéz erre a kérdésre válaszolni, hiszen a magyarországi cigányság problémája annyira összetett és halmozott, hogy nehéz sorrendiséget felállítani. De mégis azt gondolom, hogy talán az első helyre kellene tennünk azoknak a törvényeknek a módosítását, korrekciójának elkészítését, végrehajtását, melyek módosítása nélkül szinte ellehetetlenül a helyi és az országos politika egyaránt. De miután ma már van egy közjogilag is arra hivatott fórum, aki ezeket a javaslatokat megtegye, így látok némi realitást. Nagyon fontosnak tartom, hogy felrázzuk azt a népréteget, amely életében, lelkében meggyötörve, sorsában összetörve élt és él, a cigányságot.

– **Mekkora összegből gazdálkodhat az önkormányzat?**

– A törvényben meghatározott költségek egyfelől garantáltak, de a problémák kezelésére ezek a költségek elenyészőek. Ezért más irányba is el kell mozdulni ahhoz, hogy látható, kézzel fogható, érezhető eredményt tudjunk elérni. Ezért fontos, hogy szakmailag és politikailag partner legyen az önkormányzat.

– **Flórián, most mitől és mikortól lesz jobb a cigányságnak?**

– Erre a válaszom az lenne, hogy akkor, amikor már ez nem lesz kérdés. De azzal, hogy létrehoztuk a saját önkormányzatunkat ez legalább annyit jelent, hogy beleszólhatunk gazdasági, politikai, szociális és kulturális jellegű

kérdésekbe, sőt bizonyos jellegű döntéseket is hozhat az önkormányzat. Más lett a magyarországi cigányság politikai lehetősége, hiszen a szférán és a struktúrán belül fog elhelyezkedni és nem kívül, mint eddig. Nagyon fontosnak tartom, hogy minden cigány ember magának érezze ezt az önkormányzatot, ehhez pedig emberközeli és pragmatikus politizálásra van szükség.

– **Óhatatlanul is felmerül bennem a kérdés: mi lesz a „Lungo Drom”-mal?**

– A „Lungo Drom” életében befejeződött egy szakasz. Nekem, mint az Országos Cigány Kisebbségi Önkormányzat elnökének, felelősségem van immáron az összmagyarországi cigányságért is. Ezt a „Lungo Drom” vezetésének, összes tagságának, szimpatizánsainak kellő méltósággal és őszinte munkával és felelősséggel kell segítenie. Ezt a segítséget ma már érzem is. A „Lungo Drom” kinevelte azokat az aktivistákat, felelős vezetői csapatot, akik ezt a munkát folytatni tudják. De van egy kiváló munkatársam is, aki a „Lungo Drom”-ért mindent meg fog tenni, és aki a szövetség születésétől jelen van, **Terenyei Magdolna**. Természetesen a „Lungo Drom” továbbra is az életem része, ily módon ennek léte garantált, hiszen – mint már sokszor elmondtam – senki nem veszíthet, csak az, aki ezt úgy is akarja érezni más motivációk végett. Végezetül hadd köszönjem meg a „Lungo Drom” fegyelmezettségét és azt a felelősség-tudatot, érzést, amit tanúsított a választás során, és ahogyan szavazott.

Paksi Éva

Farkas Flórián
elnök
a „Lungo Drom” elnöke

AZ ORSZÁGOS CIGÁNY KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZAT TAGJAI

Mohácsi Attila
elnökhelyettes
Demokratikus Roma Szervezet elnöke
Budapest

Raduly József
alelnök
100 Tagú Cigányzenekar elnöke
Budapest

Farkas Kálmán
alelnök
MCKSZ Megyei Elnök
Szabolcs-Szatmár-Bereg megye

Kozák János
alelnök
Veszprém Megyei Cigányok Független Érdekvédelmi
Szövetsége elnöke, Veszprém megye

Dr. Pálfi Miklós
alelnök
Lungo Drom alelnöke
Jász-Nagykun-Szolnok megye

Rostás László
alelnök, Bács-Kiskun-Megyei Cigányok
Érdekképviseleti Szervezete elnöke
Bács-Kiskun megye

Az Országos Cigány Kisebbségi Önkormányzat tagjai

Aradi Pál

Ózd-Régió Szociáldemokrata Cigány-
szövetség elnöke
Borsod-Abaúj-Zemplén megye

Babai János

Veszprém Megyei Független Cigány
Szervezet alelnöke
Veszprém megye

Balogh József

Tolna Megyei Független Cigány Szer-
vezet
Tolna megye

Balogh Pál

független
Szabolcs-Szatmár-Bereg megye

Bencsik Urbán

Lungo Drom ügyvivő
Heves megye

Berényi László

Babócsai Nemzetiségi és Etnikai Szö-
vetség alelnöke
Somogy megye

Bogdán István

„A Nostrá Cálye” (A mi utunk) Regioná-
lis Független Cigányszövetség elnöke
Zala megye

Burai Aladár

Miskolci Független Cigány Szervezet
elnöke
Borsod-Abaúj-Zemplén megye

Choli-Daróczi József

Hátrányos Helyzetű Fialatok Szabadi-
dó és Életmód Szövetsége elnöke
Budapest

Csonka Sándor

Cigány Kulturális és Közművelődési
Egyesület
Baranya megye

Dömötör Attila

független
Vas megye

Farkas László

FIROSZ elnök,
Roma Parlament ügyvivője
Jász-Nagykun-Szolnok megye

Farkas Tibor

MCKSZ megyei elnökhelyettes
Szabolcs-Szatmár-Bereg megye

Gál József

független
Baranya megye

Horváth Viktor

Borsod-Abaúj-Zemplén megye

Kalányos István

Tolna Megyei Független
Cigányszövetség
Tolna megye

Az Országos Cigány Kisebbségi Önkormányzat tagjai

Kanalas Zoltán

Miskolci Független Cigányok
Szervelete
Borsod-Abaúj-Zemplén megye

Károlyi János

Istvándi Cigány Ifjúsági Klub vezetője
Somogy megye

Károlyi Sándor

Apátfalvi Cigányok Önkormányzati
Szervezete elnöke
Csongrád megye

Klajbán Róbert

Phralipe szervezete vezetője
Nógrád megye

Kolompár Orbán

Kiskunmajsai Roma Kisebbségi Érdek-
képviselői Szervezet elnöke
Bács-Kiskun megye

Konrád Imre

független
Tolna megye

Kosztics István

Cigányok Kulturális és Közművelődési
Egyesülete elnöke
Baranya megye

Kótai Aladár

Ózd-Régió Szociáldemokrata
Cigányszövetség
Borsod-Abaúj-Zemplén megye

Kökény Kálmán

Lungo Drom ügyvivő
Pest megye

Krasznai József

Fejér Megyei Cigányok Független
Szervezetének elnöke, Roma Parla-
ment ügyvivő, Fejér megye

Lakatos Gyula

Roma Szabaddó Egyesület
Hajdú-Bihar megye

Lakatos Oszkár

Lungo Drom ügyvivő
Békés megye

Lázi Zoltán

Phralipe Gömör Térségi volt ügyvivő
Borsod-Abaúj-Zemplén megye

Lólé László

Lungo Drom ügyvivő
Heves megye

Lólé Mihály

Lungo Drom ügyvivő, elnökségi tag
Heves megye

Lukács Mihály

Lungo Drom hálózati titkár
Jász-Nagykun-Szolnok megye

Az Országos Cigány Kisebbségi Önkormányzat tagjai

Mezei István
független
Hajdú-Bihar megye

Nagy Rudolf
CÉSZ
Jász-Nagykun-Szolnok megye

Pádár László
Győr-Moson-Sopron megyei Cigányok
Érdekvédelmi Szervezete elnöke
Győr-Moson-Sopron megye

Poczók Gyula
Lungo Drom ügyvivő
Borsod-Abaúj-Zemplén megye

Pusoma Miklós
Lungo Drom ügyvivő
Heves megye

Pusztai József
Békés megyei Cigány Lakosok
Egyesülete
Békés megye

Rácz Ernő
Lungo Drom ügyvivő
Heves megye

Radics Félix
Jásztényszarui Cigányok Független Ér-
dekegyeztető Szervezete elnöke
Jász-Nagykun-Szolnok megye

Raffai László
Lungo Drom ügyvivő
Pest megye

Rostás-Farkas György
Tudományos és Művészeti
Társaság Elnöke
Budapest

Szegedi Tibor
Dél-Somogyi Cigány Képviselők
Szervezete elnöke
Somogy megye

Vadász István
független
Hajdú-Bihar megye

Virág Albert
független
Komárom megye

Zsigmond Károly
Békés Megyei Cigány Lakosok
Egyesülete elnöke
Békés megye

**1995. április 9-én alakult meg
az Országos Cigány Kisebbségi Önkormányzat.**

**Az Országos Cigány Kisebbségi Önkormányzat
köszöni mind a többségi, mind a cigány
társadalomnak azt az áldozatot és a komoly
segítséget, ami elősegítette ennek a történelmi
eseménynek, az Országos Cigány Kisebbségi
Önkormányzatnak a létrejöttét!**

**Köszönjük a magyarországi cigányságnak a
szolidaritását, részvételét, és köszönjük a bizalmat!**

ÜZENET A SIKERRŐL

Boldog vagyok, hogy győztes részesese lehettem annak az eufórikus hangulatnak, amely április 9-éről 10-re virradóra megtöltötte a szolnoki Sportcsarnokot, amikor az Országos Választási Bizottság kihirdette a hivatalos végeredményt. Feloldódni látszottak azok a hetekig-hónapokig tartó kisebb-nagyobb feszültségek, amelyekkel együtt éltek, lélegeztek, örültek, szenvedtek, reménykedtek, bíztak szerte e hazában a cigány electorok.

Ha 1994. december 11. a magyarországi cigányság életének jelentős fordulópontja, akkor 1995. április 9. e homloknyi kis hazánkban több mint félelmet meghaladóan otthonra lett etnikum újkori történelmének kezdete. Nagy kár, baj, fájó valamennyiünk számára, hogy éppen azokat a pillanatokot késte le az elektronikus krónika, a magyar és a cigány médiák, amelyek a történelem pillanatait örökíthették volna meg. Látni kellett volna az öröm pillanatait, a boldogság könnyeit, az ölekezéseket s mindezekkel együtt azt a hallatlan fegyelmet, amelyet a nyertes Lungo Drom Országos Választási Szövetség tagjai tanusítottak.

Igaz, hogy április 9-én, e téliesen csípős tavaszi reggelén késve érkezett sok-sok cigány. Vajon hol, s mikor keltek a Szatmár végi falvak telepein élők, a Baranya megyei csücsök falvaiban, Ózdon, Nyíregyházán, a bányász falvak munkanélküli roma bányász-electorai és a többiek, hogy eleget tegyenek lelkiismeretüknek, kötelességüknek, s élve jogukkal jelöltek választ hassanak az ország első cigány kormányába! Igen! Mert az Országos Cigány Kisebbségi Önkormányzat az első olyan

legitim testület, mely az Alkotmány „testrésze”, a hatalom alkotórésze, elszakíthatatlan eleme, olyan csírája a magyar államhatalmi rendszernek, amely elvetetett, megfogant a prulaista demokrácia révén, s minden reményünk megvan rá, hogy szárba szökkenjen, kizöldüljön, s a cigány nemzetiség jövőképet felvázolja, megalapozza és cselekedjen érte.

Nem kevesen voltak károgo varjak, akik előre a falra festették az ördögöt, s azt próbálták jóslgatni, hogy „úgy sem jönnek el a cigányok”, „nem lesz határozatképes a választás”, „össze fognak verekedni” és így tovább. Nem lett igazuk a kishitűeknek, nem lett igazuk azoknak, akik lebecsülték a cigányság érettségét, a megválasztott electorok felelősségérzetét. Vállalva a hosszú út fáradságait, a korán kelést, a törődést, igenis ott voltak és bizonyítottak. Ez volt az első vizsga. És a következő a fegyelmezetség.

Rendben, fegyelmezetten, öntudatosan vettek részt a regisztrálás-

ban, a jelöléseken. Kiteljesítve a demokrácia elvét, 260 jelöltet állítottak! Óriási választék volt! Ennyien vállalhatták a megmérettetést. Vigyázva rendre, a törvényesség szigorú megtartására pontosan 1391 szavazólapot osztottak ki. És hogy érettségről jó bizonyítványt állíthattak ki a cigányságról a szavazatokat számláló-ellenőrző bizottság, bizonyítja: mindössze 55 érvénytelen lapot találtak. A szavazatok száma pontosan 49607 volt.

Örömmel írom le: óriási munkát végezve, szervezettségből kitűnőre vizsgázva győzött a „Lungo Drom” Országos Választási Koalíció, melynek jó magam is tagja voltam. Ez az óriási győzelem óriási felelősséget ró az Országos Cigány Kisebbségi Önkormányzatra, mint testületre, s minden tagjára. Nem valloam azt, mint mások, hogy a választásnak nem voltak vesztesei. Igenis voltak! Elsősorban azok, akik hamis prófétaként léptek fel, s még az utolsó napokban is szédítettek a cigány electorokat, ígértek

Szavaz a „Lungo Drom” koalíció

THEMESZKE ROMANE CINUTNJIMASZKA AUTONOMIJAKO ALOSZARIPO

CIGÁNY ORSZÁGOS ÖNKORMÁNYZATI VÁLASZTÁS 1995

A választás elnöksége

fűt-fát, s igyekeztek megzavarni gondolkodásukban, elhatározásukban. Olyan, magukat előre kikiáltó király-jelöltek, akik korábban ellenzték a cigány önkormányzatok létjogosultságát, s olyan képtelenségeket követeltek, hogy ezekre az államhatalmi testületekre csak cigányok szavazzanak, így diszkriminálva a nem cigányokat. Még szerencse, hogy a józan ész győzött.

Frissek még a benyomások, s így hajlamos a krónikás az elfogultságra, felületes ítéletre, konklúziók levonására. Le kell higgadni, össze kell dugni a fejünket, s együtt, az okos gyülekezetbe tartozó 53 képviselőtársunkkal együtt, sok sok szakértő véleményét igényelve, tanácsaikra számítva, s igen is valom: a sok-sok öreg roma bölcsességét kérve, az ország reális helyzetétől nem elrugaskodva, de a cigányság rettenetesen elmaradott helyzetét felelősséggel szemelőtt tartva készíthetünk olyan programot, amely etnikumunk hallatlan elmaradása ellen sikerrel vehetjük fel a küzdelmet.

Ezt természetesen csak a cigányság összefogásával, annak kikovácsolásával lehetséges. A nem nyertesek nem ellenségeink, nem ellen-

feleink, testvéreink, s jobbat nyújtva kell dolgoznunk. El kell ásni a csatabárdot! Bele kell nyugodni a demokrácia elvének győzelmébe. Megvallom: készültünk a sikerre, felkészülten vártuk. Ezt azoknak a dokumentumoknak a sora bizonyítja, amelyeket szakértők segítségével készítettünk. E csomagból csupán azt az alig 12 oldalas, világos, áttekinthető és csaknem minden, a cigányságot érintő kérdés megoldásának lehetőségét emelem ki.

Bőven van teendő, feladat. Csak legyenek elkötelezett, vállalkozó, tettrekész, áldozatokat is vállaló cigányok, akiket össze kell fogni, értelmes célokat tűzni eléjük. Nem lenne etikus, ha most, s itt előre „kifecsegném”, melyik meggyében mikor ül asztalhoz a Országos Cigány Kisebbségi Önkormányzat az illetékes megyei vezetőkkel, meghíva ide minisztereket, államtitkárokat, hogy együtt vegyük majd bonckés alá a munkanélküliség, a kultúra, a nyelvművelés,

az állami gyermek- és ifjúságvédelem stb. égető és megoldandó kérdéseit.

Nincs ebben az országban olyan kérdés, amely ne érintené közvetlenül vagy közvetve a cigányságot. Az Országos Cigány Önkormányzat sikeres megválasztása üzenet. Üzenet külföldnek is, a környező szomszédállamoknak. Csak az a kérdés, van-e antennájuk, tudják-e, akarják-e fogni az üzenetet, amelynek lényege nem más, mint az, hogy a nemzeti kisebbség jogait elismerve valóban az állam alkotórészeivé válhatnak szerte Európában.

Megkezdődött a magyarországi cigányság legújabb történelmi szakasza. Lungo Drom – Hosszú az út. De nem állhatunk meg. Végig kell mennünk! S nem bukhathunk el!

Farkas Kálmán

Égető és megoldandó kérdések...

ÉLET A MEDDŐHÁNYÓN

Ózd külvárosa, amerre az autó halad, csupa-csupa rom. Mintha nem is ez az ország lenne, mintha egy más világba csöppennénk. Kormos házfalak, kormos arcok, dűledező, kopott házak. A régi képekről jól ismert kémények ugyanúgy merednek az égre, mint rég, csak a füstöt nem okádják többé.

Ózd levegője tisztább, mint volt. Ám ennek kevesen örülnek.

A város lakosságának ötöde cigány. Közülük szinte kivétel nélkül mindenki munkanélkül van. Nem csoda: az összlakosság több mint fele van ezen a sorson. „Amit mi csinálunk, azt nem csinálná meg a magyar ember.”

Egyikük így beszél, s mutatja, miféle robot jut osztályrészül azért, hogy megvehessék a mindennapi betevőt. A gyerekek a gyárüzem széli telepen emberes szelet kenyeret majszolnak, s egyik-másiknak párizsi is jut. A bedeszkázott ablak résén kis cigánylány kukucskál ránk, s messzebb, az öntöde salakjából évszázadon át rakott hegy tetején füst száll fel, jelezvén: ott emberek dolgoznak.

A napi betevő

Kótai Aladár az ózdi cigány kisebbségi önkormányzat elnöke. Jön- megy a városban, mindenki ismeri, ő is ismer mindenkit. Tud az emberek gondjairól-bajáról, s igyekszik nekik segíteni. A minap sikerült elintéznie, hogy a gyár lerobbant, kifosztott raktártelepét, ahol ma már csak haszontalan vasdarabokat, drótköteleket, szerteszét szórt kokszot rejt a föld, most hasznosításra megkapják a helybéli romák. Ezen túl tehát nem titokban, a biztonsági örök elől bújva túrják a földet, hanem legálisan, a helyi önkormányzat engedélyével.

A sok éven át gyűlö kupacban látszólag értéktelen dolgok kerülnek elő. Ám a vas csak látszólag értéktelen. Egy vállalkozó vásárolja föl, örli meg és szállítja tovább. Oda, ahol még folyik a vasgyártás.

Kótai Aladár

Ami mi csinálunk, azt nem csinálná meg a magyar ember

– Kié ez a place? – kérdem az éppen ott tébláboló férfitől, **Farkas Barnabástól**, aki egy szál pulóverben dacol az idővel. Pedig szörnyű szél fúj, tépkedi kabátunkat, s a hideget még hidegebbnek érezzük.

– Az Ózdi Kohászati Üzemek területe.

– Mit tároltak itt?

– Ami a vasgyártáshoz kellett. Vasat, ércet, kokszot, szenet... Mindent.

– Ezt a területet kapta meg a cigány kisebbségi önkormányzat azzal a feltétellel, hogy azokhoz a létesítményekhez, amelyek még az üzem érdekeit szolgálják, nem nyúlhatunk – egészsíti ki **Kótai Aladár**.

– Hat réteg van itt, hat rétegben gyűlt össze a sok hulladék.

– Mennyit keresnek így naponta?

– Öt-hatszáz forintot. Néha többet is. Hat-nyolc órát dolgozunk naponta. Aki dolgozik. Sokan nem dolgoznak. Ha nem találunk, bemennek lopni az

üzembe. Ezért kell csoportosan dolgoznunk, hogy mi magunk akadályozzuk meg a törvényteleniséget.

Hosszúra nyúlt az idei tél. Kell a tüzelő. A koksz, ami eltűnne a föld mélyén, ha nem szednék össze a cigány-asszonyok. A környékbéli erdők elkeltek a kárpótlás idején. Onnan tehát kiszorultak a romák, nincs mód többé arra, hogy összeszedjék a gallyakat télen. Marad a tűzhelypusztító koksz, amit az üzemi vasutak mentén, a meddőhányókban és a régi, lepusztult lerakatok környékén találnak.

– Nem akarok rabolni – folytatja Barnabás. – Ózdon nem is rabolnak az emberek. Inkább kapingálok itt, mint

hogy elvegyem mástól, ami az övé. Amit a munkájával szerzett.

A hegy tetején

Amint elhajtunk a gyár mellett, kopott tábla jelzi, merre volt egykoron a vállalatvezetés. Ma már ez is csak emlék, se vállalat, se vezetése, fejtelennek látszik itt minden. A hegyi meddőhányó tetejére pocsolóyás út kanyarog fel, a szél még metszőbb Isten szabad ege alatt a tetőn, mint lenni. Negyven-ötven ember dolgozik szanaszét, két-három fős csoportokban. Öregasszony hétrét görnyedve, kicsiny gyerekecske félig játszva, félig komolyan túrja a salakot. Cseng a kalapács, nehezen törik a fém.

A salak között rengeteg a fém. Van- nak összeolvadt, salakos lapok, amelyek kilencven százaléka vas. A romák engedélyt kaptak a „bányászásra”, naponta teherautó érkezik az anyagért. Nézem a boksákba rakott kupacokat. Egy-egy család napi termelése.

– **Mennyit kapnak ezért?** – kértem a világítóan kék szemű, cserzett, fekete képű férfit.

– Egy forintot adnak kilójáért. Naponta öt-hatszázat keres egy család.

– **Naponta fizetnek?**

– Naponta. Megkapjuk a pénzünket, aztán elmegyünk vásárolni. Kenyér kell, élelem ehhez a munkához. Amit keresünk, fel is éljük azonnal.

Iszonyúan füstöl a meggyújtott autógumi, de meleget ad. Kicsi meleget a szellővásban. Az emberek örülnek a jövetelünknek, kissé megállhatnak a munkában. Körénk gyűlnek, s egymás szavába vágva beszélnek.

– Nekem három szakmám van, de mindhárommal csak a vasgyárban dolgozhatnak...

– Az emberek többsége egy éve van munka nélkül...

– Nem csak a cigányok járnak ide, jönnek a magyarok is. Nekik sincs...

– Nézze, én a gyárban rokkantam meg...

– Többet ér, mint otthon üljünk...

– Menjünk lopni, csalni?...

– Itt a gyerek is...

– Hát micsoda élet ez?...

Mondják, nem ők tették tönkre a gyárat. De aki tönkretette, nincs a meddőhányón. Éli világát. Mutatják a kezüket körben állva. Ezt nézzük meg, ezek a kezek megdolgoznak azért a kis pénzért. A hegyről is látszik: lent, a telepen iszonyú körülmények között élnek a romák. Azok, akik mindig dolgoztak. Akiknek az apja, nagyapja is az üzemben tette dolgát.

Hát micsoda élet ez?...

A gyerekekre többet kell költeni, mint magunkra.

– Ott élünk vagy nyolcszázan. Van tí-tizenkét fős család is. Csupa rendes cigány. Nekem is négy gyereket kell iskoláztatni. Azoknak a gyerekeknek rendesen kell járni, rájuk többet kell költeni, mint magunkra. Tegnap itt voltam az asszonnyal meg a két éves gyerekkel. Kerestünk ezer forintot. Mi az?

Bűnözés helyett

Kótai Aladár tudja, hogy ezekkel az emberekkel aligha lehet majd a bíróságok folyosóin találkozni. Ezek az emberek a bűnözés helyett dolgoznak. Azért, hogy megélhessenek tisztességesen is.

– Nem rabolni, meg gyilkolni kell. Ózdon nagyon szegények a cigányok, de olyan erőszakos bűncselekmények,

mint máshol, itt nincsenek. Senkit nem ütnek le az utcán, senkit sem rabolnak ki. Még csak nem is lopnak egymástól. Esetleg az üzembe beszőknek, onnan elcsórelnek egy-egy vasdarabot. Nem többet.

S úgy is van. A gyár hátsó kapujánál, a híd mellett éppen két kiskölyök mászik be a kerítésen. Szólunk nekik, hogy könnyen lebukhatnak. Jön az őr. Ők pedig engedelmesen visszamásznak. Kicsit távolabb középkorú nő kuporog a sínek között, s egy reklámszatyorba gyűjti az elpotyogtatott kokszot. Hosszúra nyúlt az idei tél. Fáznak a cigánygyerekek Ózdon. Jöhetnének már ott is, máshol is a jobb idők.

A. Szabó Imre

A telep

A gyerekek a legvédtelenebbek

INDIA NAGYKÖVETE A CIGÁNY GYERMEKEKÉRT

A rejtély és kiismerhetetlenség, a mesés Kelet, az ellentmondások világa, India. Után alvó koldusok és saját fejlesztésű úr-program. Nukleáris erőművek termelte áram fénye világítja meg a csendben bandukoló szent teheneket. Szárba öltözött leányok, asszonyok tanulnak anyanyelvként angolt, s fiatal üzletemberek járják a világot, magabiztosan, felkészülten. Csodálatos és varázslatos, kontinensnyi ország, a maga sokszínűségével, vallási, etnikai türelmével, bölcs filozófusaival, táncosnőkkel, árusokkal és tarka-barka kavalkádjával. Ennek szellemében szól **Lal Thanzaua Pudaite**, az Indiai Köztársaság magyarországi nagykövete, szolnoki látogatásán.

– Exellenciás Uram! Ön most a Cigány Szociális Központ jótékonyági rendezvényét tisztelte meg jelenlétével. Ez annyit jelent, hogy szereti a gyerekeket, szívén viseli a sorsukat?

– Mint minden külképviselet, mi is inkább csupán morális segítséget tudunk nyújtani, hiszen szűkében vagyunk a pénznek. Ugyanakkor, ha módunkban állna, az anyagi keretek bővülésével nagyobb támogatást is adhatnánk. Tudjuk, a világban a gyerekek a legvédtelenebbek. Ők nélkülöznek a legtöbbet, egyszerűen áldozatok, akiknek feltétlen segítségre van szükségük. Amikor felmerül a kérdés, kit támogassunk inkább, úgy vélem, elsősorban az ő gondjaikkal kell foglalkoznunk. Nem azoknak kell támogatást nyújtanunk, akik nem akarnak dolgozni, hanem a gyerekeknek. Felelősök vagyunk értük mindnyájan és nem tagadhajuk meg tőlük a segítséget. Azt, amelyet megérdemelnek és joggal elvárhatnak. Az én hazámban, de más keleti országokban is, nincs társadalombiztosítás. A fiatalok nem kapnak támogatást, hanem a családok gondoskodnak róluk. A gyerekekről, a többi gyerekről, de még a rokonokról is. Nagy a család összetartozásának érzése és ezt igen jónak tartom. Apám farmer volt, most nyugdíjas, de én továbbra is támogatom őt anyagiilag is.

– India, ez a hatalmas kultúrájú ország a maga, sajátos módszereivel gondoskodik a felnővekről. Van e olyan megoldás, módszer, amit szívesen javasolna nekünk is?

– Távol álljon tőlem, hogy tanácsokat osztogassak, de mint magánember, van néhány észrevételem. Európában, de itt, Magyarországon is, túl sok a válás, melyeknek egyértelmű vesztese a gyermek. Bár Indiában is sok a válás, ott valahogy jobban összetartanak az emberek. Mielőtt szétválának, megfontolják cselekedetüket és annak következményeit. Bármennyire nehéz most a helyzet, jobb lenne, ha az emberek átgondolnák teendőiket és nem csak a saját, önös érdekeiket vennék figyelembe. Jövőnk múlik ezen, nem cselekedhetünk meggonddalatlantul.

– Tőlünk, magyaroktól milyen ötleteket, tapasztalatokat vinne haza szívesen?

– Magyarország a maga nemében egyedülálló. Tapasztalhattam, mennyire szeretik itt a gyerekeket, milyen központi helyet foglal el a családban a fiatalabb korosztály. Mikor először jöttünk ide, gyermekeinket megállították az utcán az emberek, kérdezősködtek, barátkoztak, igen jó tapasztalatokat szereztünk. Az itteniek nyílt, melegszívű emberek, érzelmesebbek, mint más európai országban. És ez különösen igaz a cigány családokra. Érdeklődő, mondhatni kíváncsi emberek, akik nyitottak, fogékonnyak a világra, más népek kultúrájára, s többek között hazám kultúrájára is. Ismerik Indiát, kérdeznak, érdeklődnek és ez jó érzéssel tölt el.

– Gyakran járja a vidéket, többször volt már Szolnokon is. Ez annyit jelent, hogy szereti országunkat, városunkat?

– Nagyon szeretem ezt az országot, az embereket, szeretek itt lenni. Lenyűgöz ez a szellem és a hangulat, ami itt tapasztalható. Látom, mennyit

dolgoznak az emberek és mennyi mindent próbálnak tenni a gyerekekért. A tanárok, a nevelők, a szociális központ munkatársai önfeláldozó módon próbálnak javítani a rájuk bízott kisemberek sorsán. Megható és egyben biztató is ez a törekvés. Ilyen szellemiséggel van remény a jobbításra. Jártam a Gyermekvárosban, a családi otthonban, láttam, mit tesznek a cigánygyerekek felkarolásáért és nagyon tetszetek az eredmények. Szolnokot ismerem, többször voltam már ebben a szép városban, ismerem az ittenieket és tudom, mennyire érdeklődnek hazám, India iránt. Kapcsolataink szépen fejlődnek és magam is törekedni fogok ennek elmélyítésére. Szeretem ezt az országot. Ha egyszer elérkezik az idő a nyugdíjállományba vonulásra, nem kívánom örökre elhagyni. Ha mód lesz rá, mindenképpen itt szeretnék letelepedni, több időt eltölteni, élvezni a vendégszeretetet. Amikor meghívtam kaptam Szolnokra, az este, melynek bevételét a cigány gyermekek napközi el látásának javítására fordítják, örömmel tettem eleget a felkérésnek. Mint mondtam, a gyermek mindennél fontosabb. Ha rajtuk – akárcsak csekély mértékben is – segíthetünk, meg kell azt tennünk. Szeretetük nélkül semmire sem jutnánk.

Cs. B.

Lal Thanzaua Pudaite nagykövet

Roma alpolgármester Tiszabón

A település nem sokban különbözik a többi, vasútjától, fejlődésétől megfosztott, sorvadásra ítélt alföldi-tízamenti községtől. Ipara megszűnt, a gazdasági vérkeringésből kikerült, a kereskedelmi utak másfele járnak, a mezőgazdaság haldoklik. A valamikori bejárók – hajnalonta tucatnyi busz is vitte a koránkelőket –, ma otthon melegenek a világ mulandóságán. Munka nincs és talán nem is lesz. Tiszabó képe átlagos, sorsa szokványos, reményei a jövő kódéba vesznek. Segítséget kívülről nem várhat.

A lakosság tulnyomó része roma. A hatvanas évek erőltetett asszimilációja nyomán kemény konfliktusok zajlottak az ósanarchikus szinten élő cigányság és a polgárosodás útjára lépett helybeliek között, nem mindig eredményezvén a toleranciát. Aki tehette elköltözött, aki maradt, belenyugodott. Napjainkra már olyannyira egyformán sújt mindenkit a válság, hogy ez ellen tenni csupán együtt, belülről és maguk számára lehet. Természetes tehát a választás, egy cigány képviselő alpolgármesterré kinevezése. **Nagy Rudolf** ma szociális programról, pénzügyi gondokról, forráshiányról és kisebbségi önkormányzatokról beszél. Nincs könnyű helyzetben.

– **Hogyan bírja ezt a gyűrődést, ezt a rázkódást, napi 16 órában? Felkészült erre a feladatra?**

– Ha tréfásan válaszolhatnék – simogatja megnyerő bajuszát a 43 éves alpolgármester –, akkor azt mondanám, traktorosként már megszoktam a folytonos rázást. Komolyra fordítva a szót azonban vallom, ha az ember tud maradni, minden körülmény között képes helytállni. Még a tanácsi rendszerben kezdtem a közszolgálatot, már akkor is választás útján lettem tanács-tag. A rendszerváltás után képviselőként kerültem a testületbe és most, az elmúlt őszen ismét győztem a körzetemben. Ez a kilenc esztendő nemcsak gondot, problémát, vagy ahogy említette "gyűrődést" hozott, hanem sikereket, elismerést, de főként tapasztalatokat is. Ha újra kezdeném, akkor is belevágnék. Nem sajnálnám az időt és az energiát, mert megéri.

– **Nem jellemző, hogy romák politikai szerepet vállalnak. A helybéli cigányok elfogadják, hogy valaki közülük alpolgármester lett?**

– Ez egy fontos politikai döntés eredménye, hiszen az, hogy egy cigány

többségű településen ezt a beosztást egy roma kapta meg jelzi, a közösség érzékeli a problémát. Ugyanakkor egyben értékeli is azt a munkát, amit eddig tettem az emberekért. A cigányokért éppúgy, mint a többiekért. Miután a munkaterületem nemcsak a romákhoz köt, felkeresnek mások is, intézkedek ügyekben, meghallgatom a panaszosokat, megpróbálok eljárni ezekben a dolgokban. Természetesen nem tudok minden problémát, gondot azonnal megoldani, gyakorta kapok ezért szemrehányásokat, de mindenképpen igyekszem a lehetőségekhez mérten a legtöbbet megvalósítani. Elsősorban a szociális ügyek tartoznak hozzám, de a kultúra, a művelődés, az oktatásügy is sok feladatot ró rám. Kitűnő kapcsolat van az általános iskola tantestületével, tagja vagyok az iskolaszéknek, az igazgató, **Faragó Ferenc** pedig szintén képviselő. Nem kell keresnünk egymást, ha az iskola problémáinak megoldásán fáradozunk. A nehézségek ellenére él és működik a Művelődési Házunk, melynek vezetője, Jolika egyben az „Egészséges Tiszabóért” Alapítvány vezetője és működtet egy klubot cigánygyerekek számára. A kis együttes a Világszövetség jóvoltából az elmúlt esztendőben külföldön is járt, s hazánk nevében együtt Tiszabót is képviselte. Mint említettem, a pénzügyi gondok ellenére dolgozunk, nem adjuk fel, hiszen a cél, a megélhető jövő, mindannyiunk érdeke.

– **Van-e munkalehetőség a községben? Tudjuk, minden szép szó csak üres frázis marad, ha nincs kenyérekreset...**

– Néhány évvel ezelőtt a „Lungo Drom” kezdeményezésére beindítottuk szociális földprogramunkat. Az Autonómia Alapítványtól pályázat útján nyertünk 315 ezer forintot, melyen szövetkezeti résztulajdont vásároltunk, 210 aranykorona értékben, ami kb. 10 hektár földet jelent. Ezen kezdődött a munka. Természetesen nem ment minden olyan könnyen, mint ahogy ma már visszaemlékezünk. Nagyon nehéz volt, de sikerült. Voltak, akik feladták, de olyan is, akit mi küldtünk el. Aki maradt, meg az újak ma már komoly sikereket könyvelhetnek el. Ennek hatására bővült ki a program, s csatlakozott hozzá az önkormányzat is, 300 hektárral. Cigányok és nemcigányok egyaránt jelentkezhettek a bizottság pedig dönt, kinek adja bérbe a területet.

Közös a döntés, mert együttes a felelősség is. És itt nemcsak arról van szó, hogy könnyebbséget, megélhetést jelent az a kis föld, a termény, a takarmány, ami megterem, hanem a munka jellege is. Van egy csúfolódó mondas, miszerint "nem szokta a cigány a szántást!" Itt jelenthetem ki, nálunk Tiszabón ez a mondas már nem igaz. A mieink igenis keményen dolgoznak, szívós kitartással, mert tudják, munkájuk komoly eredményeket hoz. Ezzel pedig példát mutatnak a falu nemcigány lakosai előtt helytállásból, munkaszere-
tekből és tisztességből.

– **Elmondásából úgy tűnik, Tiszabón szót értenek egymással az emberek. Oldódik-e a feszültség, látván ezt a kitartó, eredményeket hozó munkát?**

– Tagadhatatlan, van néhány nagy-család, kikkel egyszerűen nem lehet szót érteni. Még nekem sem, pedig mindent megpróbálok. Még azzal is megvádolnak, hogy nem is vagyok cigány. Pedig csupán azt szeretném, ha rendesen dolgoznának, a gyerekek járnának iskolába és tisztességesebb környezetben laktának. De sajnos csak a segélyeket követelik, meg rendszeres látogatói a koszmáknak. Ennek ellenére elmondhatom, a túlnyomó többség nem általánosít. Tudják, ki az, aki tisztességes polgára községünknek és lehet rá számítani. Mi vagyunk többen, akik jót akarunk. Véleményem szerint ez az egyetlen út.

– **Ennyi munka mellett marad-e idő a családra? Mit szól az asszony és a család?**

– Életem párja már húsz éve bírja a „gyűrődést”. Hozzászókoztam ahhoz, hogy én mindig másokért dolgozom. Eleinte persze nehezményezte a dolgot – most persze finoman fogalmaztam –, de aztán megtaláltam a gyógyírt. Elvittem magammal néhányszor, legyen tanúja annak, mi is a munkám. Végül belenyugodott, tegyem, amit jónak látok, ha egyszer ez a vállalkásom. A gyerekek elfogadják, néha még segítenek is, ha fáradtan érkezem haza. Az emberek pedig megállítanak az utcán, megkérdik mit teygenek, mondják adjak tanácsot. Ez a munkám, ezt szeretem. Talán ezért is javasolta **Négyesi Zoltán** polgármester úr, hogy válasszanak meg. Amíg bírom az emberek bizalmát, teszem a dolgom. Tiszabóért, magunkért, cigányokért és nemcigányokért egyaránt.

– **csébe –**

Kosztics művészete

Tóth Károly

A bánat

*Mi az ott a kék-tó partján?
Cigány gyerek
Sír-rí árván.
Szitakötő szállt kezére,
Látja mégsem veszi észre.
Bágyadt ősz van, meghalt anyja, –
Ringó fejjel azt siratja.*

Az ősök éjszakája

Cigánytestvérek! –
Fejtsétek meg az éjszaka titkát,
Miért bóbiskolnak fenn a csillagok.
És a magas fényességhez mért tart
Lámpást a hold, míg ragyog!
Ott az éj hold-ezüst ravatalán őszünk, –
Hol Őrzőn áll az ég sok csillaga,

Ének a tűznél

Ki énekel messze távol?
Hol a szedett rózse lángol.
Karjaiban egy anyának,
Kicsi fia; – féltett álma.

Szárnya nő az esti csendnek,
Égen csillagok fénylenek.
Szépet álmodik a cigány, –
Övéi közt Ő lett király.

Úgy hallok reneszánsza van a vályognak a nyugati országokban. Való igaz, hogy a vályogból épített ház télen meleg, nyáron hűvös. Anyámék felfedezték ezt, bizonyára a szegénységük révén, mert a mi házuk Törökszentmiklóson, a Kígyó utca 4. szám alatt vályogból épült. Szegénynek vagy gazdagnak kell lenni, hogy előnyeit felfedezzük ennek az ősi építőanyagnak? Nem tudom. Egy bizonyos: amikor **Lőkös Sándor**, a Nyír-Dinamika Kft. cigány barát igazgatója belevágott egy olyan átképzési folyamat beindításába, amely a vályogvetés mesterségére oktatta a cigány fiatalokat, bizonyára a nagy üzletre is gondolt, s talán az is megfordult a fejében, hogy egyszer az általa tanított fiatal cigánygárda külföldön épít vályogból házakat megrendelésre.

Nem gondolom, hogy lemondott volna tervéről ez a dinamikus, valóban kreatív gondolkodású ember, mert újabb és újabb tanfolyamok megszervezésén fáradozik. Remélem nem eredménytelenül. No de kanyarodjunk vissza eredeti mondanémhoz, amely e gondolatfolyamat elindította bennem. Ha meglepődöm azon, ahogyan **Horváth Bert** Mátészalkán a tanfolyam vizsgán elmagyarázta milyen a rakott fal, a vert fal és a paticsfal, s mi a különbség közöttük, akkor egyik ámulatból a másikba esem, amint a lelkési hivatásra is készülő **Horváth Zsigmond** olyan tudományos, élvezetes előadást tartott a vizsgabizottság-

nak a vertfal és a paticsfal készítéséről, hogy elállt az ember lélegzete. Elsősorban talán azért, mert az ember nem is gondolná, hogy a legősibb anyagról, a földről ilyen szépen lehet beszélni.

S az lenne csak az igazi, ha meg is tudnák mutatni ezek a mátészalkai fiatalok milyen házakat építenek. Csak akadna megrendelő. Ott lenne az egész osztály, akiknek jó szívvel, ám fájó szívvel, gondolva munkanélküliségre kárhoztatván, adta át a bizonyítványokat **Lőkös Sándor**, megköszönve kitartásukat, s a tanári-oktatói gárda lelkiismeretes munkáját.

Álljon itt a mezőgazdasági építőanyagkészítő tanfolyam névsora, emlékeztetésül, hogy 1994. végén együtt tanulták a mesterséget.

Horváth András, Horváth Zsolt, Turi Tamás, Horváth József, Csési Csaba, Páskuly Miklós, Balogh Sándor, Balogh László, Nagy Ferenc, Horváth Zoltán, Kasu János, Horváth Bertalan, Horváth Zsigmond, Horváth József és Jónás Zsolt. Illik ide írni azok neveit is, akik tanították e gárdát. **Vargáné, Tisza Judit, Ötvös Péter, Ács Lajos,**

Nagy József az MCKSZ Mátészalkai Szövetségének elnöke, s a tanfolyam vezetője **Ácsné Molnár Anna.**

Ha csak a szelét éreznénk itt Szabolcsban a vályog-szeretet reneszánszának már az is jó lenne. Reménykedhetnénk, hogy nem volt hiábavaló a lelkes **Lőkös Sándor** ügybuzgalma, munkatársainak **Farkas Tibornak** és **Harangozó Lászlónak** kitartó oktató-képző munkája, de főleg a cigányok tanulása. Életlehetőséggé, megélhetési forrássá válhatna a vályogvetés mestersége. Csak érkezne már megrendelés.

Kép és szöveg:
Farkas Kálmán

A tanfolyam tanárai és hallgatói

ÚTIKALAUZ A MÁSSÁGRÓL

Hiánypótló művel jelentkezett a napokban egy szakmai csoport, amikor a Nemzeti Szakképzési Intézetben bemutatták a Tanári kézikönyv a cigányfiatalok szocializációjáról című kiadványukat. A könyv a romafiatalokat tanító pedagógusok számára készült, oktató-nevelő munkájuk hatékonyabbá tétele érdekében. A neves szerzők által összeállított mű elsősorban azokkal a problémákkal foglalkozik, melyek mindennapos konfliktusokat okozhatnak, s helytelen kezelésük magával vonhatja a fiatalok lemorzsolódását, tanulmányaik befejezését. **Choli Daróczi József, Dr. Karsai Ervin, Lászlóné Szabó Hajnalka, Lukács Barnabás, Nagyné Volpich Mária, Rostás-Farkas György, dr. Szirtesi Zoltán, dr. Szegál Borisz és Varga Ilona** írásai segítenek eligazítani a tanárokat, a cigányfiatalok életével foglalkozó gyakorló pedagógusokat a hagyományok, a mindennapi élet, a család és a motiváció szövevényes hálójában. Tagadhatatlan tény, az eddigi kutatások egyértelműen kimutatták, az utóbbi években

jelentősen nőtt azoknak a fiataloknak a száma, akik kiszorultak a szakképzés, de még az általános képzés rendszeréből is. A legfőbb oka ennek pedig a hátrányos lakóhelyi helyzet és a társadalmi diszkrimináció mellett az iskolázottság hiánya. A lemaradás minden iskolatípusban kimutatható. Jelenleg egy cigányfiatalnak hússzor kevesebb az esélye arra, hogy szakmunkásbizonyítványt kapjon mint nem cigány társainak, érettségit szereznie pedig ötvenszer kevesebb. Az iskolázottságnak azon a pontjain, ahol munkapiaci esélyei javulhatnának még tovább nőtt esélyegyenlőtlenségük.

A kötet szerzői egyértelműen kifejtik, a legfontosabb lépés, a romafiatalok iskolázottsági szintjének növelése, mert ez az egyetlen járható út a kitöréshez. **Jakab János**, a sorozat szerkesztője a sajtótájékoztatón még hozzáfűzte: az oktatók hatékony munkájához elengedhetetlen, hogy többet tudjanak a cigányság történetéről, hagyomány és hitvilágáról, életmódjáról, egészségkultúrájáról, a gyermekek helyéről

a családban és nem utolsósorban az előítéletekről. A kézikönyv erről és a konfliktusok megelőzésének módjairól szól.

Az érdeklődő szakemberek a Nemzeti Szakképzési Intézet (1087 Budapest, Berzsenyi Dániel út 6.) címén rendelhetik meg.

NEMZETI SZAKKÉPZÉSI INTÉZET

TANÁRI KÉZIKÖNYV
A CIGÁNYFIATALOK
SZOCIALIZÁCIÓJÁRÓL

1994

Az esély egyetlen útja

Roma fiatalok a szakképző iskolákban

Ma már tapasztalati tény, a cigányság a változásokat elsősorban munkahelye elvesztése nyomán érezte meg. A munkaképes férfiak és nők túlnyomó része utcára került, s még a szakmával rendelkezőket is hazaküldték. Ugyanez lett érvényes a fiatalokra, akik a nyolcadik után valamely szakmunkásképző intézetet céloztak meg. A gyakorlati hely hiánya lehetetlenné teszi bejutásukat, magánvállalkozó, kisiparos pedig nem vesz fel roma-fiatalt. A kör bezárult, s a végzősök, látván szakmával rendelkező szüleit, testvéreik munkanélküliségét, maguk is elbizonytalanodtak. A továbbtanulás hasznossága, a mesterség tudásának megszerzése feleslegesnek, haszontalannak tűnik. Erről kérdeztük **Dr. Benedek Andrást**, a Munkaügyi Minisztérium helyettes államtitkárát.

– **Elérkezett a felvételi papírok beadásának határideje. Ugyanakkor sok szülő még bizonytalan. Nem tudják, van-e egyáltalán értelme ebben a helyzetben szakmát tanulni a gyerekeknek?**

– A jelenlegi gazdasági folyamatok egyértelműen jelzik, a szakképzett munkaerő iránt folyamatosan növekszik a kereslet. E nélkül a fiatalok, de még a felnőttek is, nemigen tudnak boldogulni a mai világban. Azt a tendenciát, ami már a legutóbbi időkben is kirajzolódott, hogy nőtt a szakképzésnek a presztízse, a szakképzésbe jelentkezők száma, tartósnak kell tekintenünk. És bár igaz, hogy a szakmunkásképzésből eltolódnak az arányok a középiskolai, szakközépiskolai oktatásban, a képzettség megszerzése mindenki számára egyértelműen szükséges. Az a folyamat, amely középtávon, hosszabb távon tizenhat év betöltése utánra helyezi a szakképzést, nem mond ellent annak, hogy a nyolc osztály befejezése után négyosztályos szakképzésben

vegyenek részt. Illetve azokban az iskolákban, ahol az érettségi utánra tevődik át a specializáció, szeretik meg azt. Egyetlen veszélytől kell óvnunk azonban a fiatalokat. Ha hamar feladják, lemorzsolódnak, abbahagyják a tanulást, mert ebben az esetben a szociálpolitika is más szempontok szerint tud csak törődni. Esetükben a képzési folyamatok már kevésbé biztos, hogy konkrét lehetőségekhez kötődnek. Valójában az az ív megtörik, már egyre messzebbre nyúl és a munka világába történő belépés mind valószínűtlenebbé válik.

– **Aki bekerül egy iskolába, többnyire igyekszik minél tovább benn maradni. Résztvesz a technikusképzésben, a szakmunkások szakközépiskolájában érettségit szerez. Célszerű-e ez az elképzelés?**

– Az iskolázás idejének megnyúlása a munkaerőképzés szempontjából azért is fontos, mert a résztvevő felkészültebb lesz. Döntéseiben, szakmai munkájában megalapozottabb, hozzáértőbb, magasabb színvonalú minőségi munkát végezhet. Az a folyamat, ahol az iskolák technikusképzéssel nyújtják meg az oktatást, mindenképpen üdvözlendő

és értékelhető. A másik terület, amely eljuttatja az érettségihez a fiatalokat, szintén támogatandó. De mindenképpen fel kell készíteni őket a vállalkozásbarát munkaformákra, hiszen ha egy képzés öncélú, s csupán annyi értelme van, hogy bennmaradjon az iskolában a diák, az nem bátorítható. A formális iskolai képzésnek gyakorlati haszna nincs, ezért azt nem is támogatjuk.

– **Mi lesz akkor a lemaradók? Mi lesz azokkal a cigányfiatalokkal, akiknek az eddigi lehetséges út, a szakmunkásképző is bezárul?**

– A szakiskolai képzés néhány évvel ezelőtt valóban a lemorzsolódók számára jött létre. Akkor párezer gyerek tanult itt, mára ez a szám már többtízezres nagyságrendű. Ez a képzés egy olyan típusú orientációnak fogható fel, ami lehetővé teszi a normál szakképzésre történő felkészülést. Tehát ha valaki egy-két évet eltöltött egy ilyen intézményben, megszerzi a szükséges alapokat a szakmunkásképzőbe, esetenként a szakközépiskolába történő felvétehez. Ez az úgynevezett pályaaorientációs alapozó képzés lehetővé teszi, hogy megszerezzenek egy piacképes végzettséget. A továbbtanulás lehetősége mindegyikük előtt ott áll. A gond az, hogyha ezek a gyerekek elvesznek, nem kerülnek be az intézményes oktatásba. Látni kell, a hátrányos helyzetű gyerekek képzése nem alternatívája a kilenc-tízesztályos oktatásnak. Egy speciális rétegproblémára keres a szakképzés választ, jól-rosszul működik is ez a dolog, de tudomásul kell venni, a jövőnek nem ez az útja. Meg kell értetni a gyerekekkel és különösen a cigányfiatalokkal, a szakma megszerzése az egyetlen út a kitöréshez, a felzárkózáshoz. Ne maradjanak ki az iskolai rendszerből, mert visszakerülni, szinte lehetetlen.

Csillei

R O M Á K

A CIGÁNYSÁG TÖRTÉNETE — 1. RÉSZ

„Ki fia-borja vagy,
miféle szél hozott?
Felelj, ha tudsz, Cigány,
nevezd meg önmagad.”

Szepesi József költőnk kérdésére válaszolok az általam összegyűjtött tanulmányok alapján. (A felhasznált anyag dr. Leksza Manush, dr. Karsai Ervin, dr. Báthory János, dr. Bódy Zsuzsa, dr. Mezei Barna, Pomogyi László, Farkas Endre, Choli Daróczi József, Rostás-Farkas György, Diósi Ágnes munkái.)

Az őshazáról

A cigányság története szorosan összekapcsolódik India történetével. Ezért India kultúrájának, nyelvének, szokásainak, irodalmának, hiedelemvilágának a megismerése nélkül a cigányokét sem lehet megismerni, viselkedésüket megérteni. Viszont India életének némi ismerete segít, hogy a cigányság belső, zárt világa megismerhetővé és megérthetővé váljon.

A cigányok őshazája India, habár sokáig a „fáraó gyermekének” hitték

őket. Kutatóink, nyelvészeink tudományos tevékenységük során feltárták, hogy a cigányság őshazája India észak-nyugati része, a mai Pandzsab (Punjab) környéke.

India őslakói a dravidák voltak. Az i. e. 2. évezredében az india területére északról betörő, magasabb termé-tű, világosabb bőrű indoárják mind délebbre szorították a dravida népet. Az őslakosság és az indoárják egymásra ható kultúrájából alakult ki a szanszkrit nyelv, a vállalkozó szellem, az etnikai önállóság tudata és az erős, virágzó államok.

India már évezredekkel ezelőtt fejlett kultúrával, virágzó iparral rendelkezett. E jegyek a cigányok kultúrájában is megtalálhatók, s vándorlásai-korán ható kölcsönelemek, egy minden néptől eltérő, sajátos romani (cigány) kultúrát hoztak létre. Ma Indiában 20 millió cigány család él. Jelentősebb csoportjaik Pandzsabban és a Maharasztra államokban, Bombay környékén élnek.

Az indiai nyelvek alapja a szanszkrit, így a pandzsabinak, a romaninak (cigánnak) is. A cigány nyelvet más jelenkori újjindárja nyelvekkel összehasonlítva sok közöset találunk, de jelentékeny mértékben a cigány nyelv sokkal archaikusabb maradt, és ebben a fonológiai, nyelvtani és szó-

kincsbeli vonásainak egész sorozata van, amely közös a dard nyelvvel. A romani rokonságban van a benglival és más indiai nyelvekkel. A perzsa hódítás hatására új nyelvek is jöttek létre, mint például az urdu, a dogri.

Az antropológiai tudományos megállapítások biz-

tos adatok sorát, teljes bizonyítás az Indiában beszélt nyelvek adják a cigányság indiai eredetéhez. Döntő bizonyítékot Pandzsab szolgáltatja.

Szindh és Pandzsab állam

India szétválása után a mohamedán vallásúak állama Pakisztán lett. Népei szokásaikban, kultúrájukban hasonló vonásokat mutatnak, mint Észak-nyugat India népei.

Pandzsab (Punjab) állam

Neve öt folyót jelent, cigányul is (panzh – öt, ab – folyót jelent). Az Indus öt mellékfolyója: Dzsulum, Csenab, Ravi, Szatledzs és Beasz. A nők nem szarit viselnek, hanem nad-rágot (salvár) és térdig érő inget. Kiegészítő a muszlin sál és a díszes szandál. A férfiak öltözete turbán, szoknyaszerű, hosszú ing és egy fekete mellény. Legnépszerűbb táncuk dob ütemére a botoló tánc. A pandzsabiak hangosak, zajosak, bátrak és leleményesek. (Innen ered a cigányok csavaros gondolkodása és logikája) Igen gazdag földterület, itt termelik a legtöbb búzát. Az italt szeretik – sok a vendéglő.

Dzsammu (jammu és Kashmír) állam

A dogri nyelvet beszélik, amely szanszkrit, pandzsábi és perzsa keverék. Népe a gaddik, gudzsárok a nyájjal együtt vándoroltak. Kashmír kicsei: fafaragások, ezüstneműk, fél-drágakövek, szőnyegek... Táncuk hasonlóak a pandzsabi táncokhoz.

Radzsasztán (Rajasztán) állam

Korábbi neve Radzsaputana, a radzsaputok földje volt, a mai neve királyok földje. Magukat Ramajana hőseitől származtatják. Radzs – urat, királyt jelent (cigányul: raj – úr). Sztan

Észak-nyugat India tagállamai

1. Szindh
2. Pandzsab
3. Pandzsab
4. Dzsammu, Kasmír
5. Radzsasztán
6. Gudzsarát

– helyet jelent (cigányul: than – hely).

Gudzsarát állam

Méltóságra és mély gyökerű kultúrára tett szert. A „gudzsaráti” szó gazdag, ravasz kereskedőt is jelent. A rádzsputok leszármazottjainak tekintik magukat, büszkéek, legvonzóbbak, legszínesebbek.

India vallása

Az őslakosok, a dravidák és a hódító indoáriják (i. e. 2000 körül) kénytelenek voltak sokat elfogadni egymás hiedelmeiből. A két kultúra ötvözetéből alakult ki a „PURANA” (cigányul: phuro – öreget jelent) az irodalom, a természet imádata. Ugyanannak az Istenségnek több neve lett. Brahma a teremtő, felesége a tudás és a zene istennője. Visnu a megőrző, Shiva a pusztító és újjáalkotó, kinek társa Parvati (cigányul: parvo – fehérret jelent). Shiva isten jele a kereszt (trishula), s ezt az ősi emblémát adták fel a keresztény hitre való áttérésekor Jézus Krisztus keresztjéért.

Parvati átalakul Káli-vá (cigányul: káló – feketét jelent). Visnu megjelenése Krisna és Ráma. Ráma a feleségeért vívott küzdelemben megöli a tízféjű sárkánykígyót, Ravannát.

Franciaországban az indiai Káli isten – a sors és szerencse fekete arcú istene – helyébe a Szent Sára kultusz lép. A balkáni cigányok Indra isten helyett Szent Györgynek áldoztak (Indra isten megölte Ahi kígyót, Sus-hana démonát).

A kasztrendszerőről (VARNA)

Az első írásos dokumentum időszámításunk előtti II. század és időszámításunk szerinti II. század közti időszakban „MANAVADHARMASASZTRA” (vagy: Manu szmriti) azaz „Manu törvényei és előírásai” című, az óind jogirodalmának emlékműve jött létre. Az előírások India négy kasztjának – varnájának – jogait, kötelezettségeit tartalmazza. Az indiai társadalom négyrendből álló struktúrája a későbbiekben a kasztok százaira, ezreire bomlott.

Az ősi „varna” felépítése

1. tiszták, ráják kasztja,
2. kézművesek kasztja,
3. gazdálkodók kasztja,
4. mezőgazdasági munkások kasztja.

Az egység, ami a kasztot alkotja: dzsati (cigány neve: kandzsar dzsati), amely nemzetiséget, nemzetséget is jelent. A kasztok tagjait szigorú megkülönböztetéssel választják el egymástól.

A kaszt

lényeges jellegzetességei:

1. Az ember beleszületik a kasztjába, ezen nem változtathat. A kasztból kizárhatják, de másik kaszthoz nem mehet.
2. A házasságok csak kaszton belül jöhetnek létre.
3. A kasztok között alá-fölérendeltségi viszony van.
4. A kasztokon belüli tudás (pl: kézművesség) szigorúan apáról fiúra száll. A tudás másnak való átadása TILOS!

A magasabb kaszthoz való tartozás a földhöz való jogot és a kétkezi munka tilalmát is jelentette. A kasztrendszer kialakulásában döntő szerepet játszott az indoárja hódítók tekintélyének és uralkodásának megszilárdítása, gazdasági, vallási, földrajzi tényezők. Ezek közül a legfontosabbak: a foglalkozások, a szakmák örökletessége; az árja hódítással összefüggő faji előítéletek; a beszenyezettségtől való félelem – s az ezzel kapcsolatos vallási hiedelmek – az újjászületésben való hit, az egyén előző élete által meghatározott születés, az eleve elrendelt sors, s az abból adódó kötelezettségek elfogadása...

A vallás és a kaszt szoros kapcsolatban van egymással. A vallási-kaszt szabályok kiterjednek az élet minden területére, mozzanatra. Például a viselkedés, öltözködés, házasság, étkezés, látogatás, temetkezés stb.

Földrajzi tényezők

A térkép és a tagállamok jellegzetességeit figyelembevéve megállapítható, hogy Radzsasztán (Rajasztán) az uralkodó varna állama, vagy Gudzsarát állam a kereskedőké.

Egyes ciganológusok a pandzsabi Beasz folyó nevéből származtatják a

beásokat, kik Magyarországon is megtalálhatóak. Ők nem beszélik a cigány nyelvet. Magukat beásoknak nevezik, nyelvük archaikus román. Ez a terület még kutatásokra vár.

India kultúrája

Irodalom

Az indiai irodalom 3.000 éves múltra tekint vissza. A régi, folyamatosan fejlődő irodalom az alapja a mai indiai műveltségnek. A hindu vallás legendái tulnyomórészt a népmesekincsből és a régi eposzok történeteiből áll. Az irodalmi nyelv, a szanszkrit, 2500 éve nem változott, az élő irodalom nem ezen a nyelven fejlődik már régóta, de a lakosság sokat megért a szanszkritből.

Az első írott irodalom i. e. II. század és i. u. II. század között a „MÁ-NAVADHARMASÁSZTRA” (vagy Manu szmriti), azaz „Manu törvényei és előírásai” mely alapja az óind jogirodalomnak.

Időszámításunk kezdete táján keletkezett a RAMAJANA (Ramadzsan) c. eposz (24.000 versszakból álló), mely Ráma királyfi felesége, Szita visszaszerzéséért vívott küzdelméről szól, s ezért megöli Ravannát, a tízféjű sárkánykígyót. Ráma királyfit a későbbi legenda Visnu isten megtestesítőjévé tette.

Keletkeztek még állatmesék a szanszkrit nyelvű PANCSATANTRA mellett. A dómákról (dóma, dóma, roma), mint zenészekről az időszámításunk szerinti VI. században Varáhamihira a „BRIHATSZAMHITÁ”-ban, majd Kashmírban 1071-ben Szómadéva írt a „KATHÁSZARIT – SZAGORA” vagyis a „Mesefolyamok óceánjában”. 1148-ban a kashmíri történész, Kalhana a RÁDZSARANGINI-t vagy „Királyok folymá”-t írta.

Említésre méltó az I. sz. IV. században írt dráma, a ma is kedvelt „SAKUNTALA” az ártatlanul eltaszított, majd a királyi trónra kerülő remetelány életéről.

(Folytatjuk)

A tisztaságról és a közösségről

A tisztaság fél egészség – tartja a régi közmondás. Ez így igaz. Az, amit mi egyszerűen piszoknak, kosznak, szennynek nevezünk, nem más, mint baktériumok, kórokozók tömege, amelyek megbetegíthetnek minket.

A tisztátalanság, a higiénia hiánya okozhat tartósan fennálló tünetmentes elváltozásokat, de sokkal gyakrabban kellemetlen nehezen kezelhető betegségeket, sőt igen súlyos járványokat is, (pl.: régebben a pestis). A fertőzések létrejöttét és tovaterjedését elsősorban a megfelelő tisztasággal gátolhatjuk.

Nagyon fontos a naponkénti mosakodás, zuhanyozás, fürdés. Este meleg vízzel, kímélő szappannal, tusfürdővel tisztálkodjunk, reggel legalább langyos vagy hideg vízben mosakodjunk. Így eltávolítjuk a testünkről az elhalt hámsejteket, vele együtt a szennyeződéseket, bőrünk szabadabban lélegzik, felfrissül. A bőr érzékszervként működik, feladata sokrétű, védelme, ápolása nélkülözhetetlen. Elhanyagolás következtében a bőrön kórokozók (gombák és baktériumok és élősködők (tetű, rüh) telepednek meg, s megbetegítenek. Mosakodás után óvatos szárazra törítés, esetleg krémezés következhet (nedves-ség pótlására).

A gondos törítés kiemelkedő fontosságú a hajlatokban (nemi szervek, hónalj, ujjak között), ellenkező esetben ezek a részek könnyen válnak gombás megbetegedések jó talajává. A kezek, a lábak, a körmök ápolása szintén nem elhanyagolandó. A kézmosás szappannal, körömkefével, folyó vízben, jó esetben naponta igen sokszor megtörténik, pld. étkezés előtt és után, WC használat előtt, után, ételkészítés előtt, után, gyermekkel való foglalkozás előtt, után, állatok gondozása, kerti munkák stb. tevékenységeink után. A körmöket tehát tisztítani és 1-2 hetente vágni szoktuk. Ezzel megelőzhető a fájdalmas berepedezés és a sérülések. Munkától, szélről fáradt, kiszáradt kezünket jó, ha bekrémezzük. Az ápolat kéz jó névjegye viselőjének. Tudjuk jól, hogy naponta háromszor érdemes fogkrémmel és fogkefével fogat mosni

(legjobb minden étkezés után). Kiemelt jelentőségű a reggeli és az esti fogmosás. A művelet 3-10 percig tart, helyes technikáját az orvos és a védőnő megtanítják. A gondozott haj éke a fejnek. Az egészséges haj tiszta, fényes és dús.

Ha fénytelen, zsíros, korpás, töredezett, annak oka van, például: anyagcsere betegség, táplálkozási zavarok, vitaminhiány, hanyagság. Hetente, de kímélő samponnal naponta is moshatunk haját. A hajápoláshoz a rendszeres fésülködés és az időnkénti hajvágás hozzátartozik. Szót érdemel a fejtetű és annak kiirtása is. A hajas fejbőrön élő tetű a hajszálok tövére rakja petéit. A peték (serkék) apró fehér pontoknak látszanak (korpától jól elkülöníthető), melyek nehezen távolíthatók el. Kiirtásuk gyógyszeres kezeléssel lehetséges, az orvos utasításait betartva. Ruháink tisztántartása egészségügyi és külső megjelenés szempontjából egyaránt fontos. Igyekezzünk megfelelő mosószert találni (gazdaságosság) és maradjunk meg a bevált minőség mellett. A fehérneműket, törölközőket fertőtlenítőszeres kezeléssel (például; Flóraszept) tehetjük tisztábbá, szebbé. Mosás után legalább kétszer öblítsük a ruhát (egyszer tiszta vízzel, majd egyszer öblítőszerez vízzel). Érzékeny bőrrű ruháit, főleg a csecsemők és a gyermekek holmiját (pelenka) több vízből, öblítőszerez nélkül kell öblíteni. A gyermekruhákat el különítve mos-

suk. Vasalással is több dolgot érhetünk el egyszerre. Mosott és vasalt ruháink egészségesebbek, tisztábbak és van olyan holmi, ami csak vasalva szép. Ajánlatos vasalni az ágyneműket, törölközőket, esetleg a fehérneműket is. Ügyeljünk a megfelelő hőfokra.

Környezetünk, lakásunk tisztasága, rendezettsége szintén elsőrendű! Takarítsunk rendszeresen! Sepregetés az udvaron, porszívózás, felmosás a lakásban, ajtók, ablakok, bútorok, tükrök, szőnyegek stb. tisztántartása és még sorolhatnánk mi minden tartozik ide. Kiemelt a WC tisztántartása. Lakásban lévő mellékhelyiség fertőtlenítőszeres mosása, vízközdése rendszeres feladat. Udvaron lévő árnyékszék szűkség szerinti ürítése és fertőtlenítése (klórmésszel) nem kevésbé lényeges. Vigyázzunk, hogy a mosó és fertőtlenítőszer szembe, szájba ne jussanak. Ételeink helyes előkészítésére, tárolására is ügyelnünk kell. A földdel érintkező szennyezett zöldségek (például:

burgonya, répa, saláta, retek stb.) és gyümölcsök (például: földieper) felhasználása előtt gondos, bő folyóvízes mosást igényelnek.

A tojást hűtőben tároljuk és felhasználás előtt szintén mossuk meg alaposan. Csak friss tojást használunk! A gomba egészséges táplálék, de csak szakértő által engedélyezett, jó minőségű, friss terméket fogyasszunk! A kész gombaételeket egy napnál tovább még a hűtőben se tároljuk! Az élelmiszereken általában fel van tüntetve a gyártási, illetve a minőségmegőrzési időpont. Ha egy áru „szavatossága” lejárt, ne vásároljunk, ne fogyasszuk! Hűtést igénylő élelmiszereket hideg helyen, hűtőben tartunk (például: a húsféléket, a tejtermékeket). Ételeinket készítsük frissen, egészségesen, zsírszegényen, kevés sóval, cukorral. Az edények, eszközök mosogatása több fázisból áll. Zsíroldás, mosogatás, többszöri öblítés, szárítás, amelyet nagyüzemi csoportos értéktető helyeken fertőtlenítés egészít ki. A használt edényeket, tányérokat, evőeszközöket használat után rövidesen mossuk el. Említést érdemel az az eset, ha beteg van a háznál. A beteget – amennyiben fertőző – el kell különíteni a család többi tagjától. Ruháit, eszközeit fertőtleníteni kell. Náthás, influenzás időszakban helyes a papírzsebkendő használata. Ügyeljünk környezetünk egészségének

megőrzésére. A helyes tisztálkodási szokások kialakítása kicsi gyermekkorban kezdődik, helyes példamutatással és következetes neveléssel.

Előzőleg említettem: a gyermek nem mini felnőtt. Számára minden új, amit tapasztal, de a korai életszakaszban tanult és begyakorolt jó szokások egy életen át kísérik hordozójukat. Sajnos a rosszak is! Folyamatosan kell tanítani a gyermeket a hatékony kézmosásra, az izléses réteges öltözködésre (gyermekre csak természetes anyagú ruhát adjunk, például: pamut, vászon, gyapjú), bili, később a WC használatára, helyes táplálkozásra. A gyermek ne egye a felnőttek szokásos zsíros, fűszeres, túlcukrozott nehéz ételeit. Helyette sok főzelék, tejtermék, jó minőségű sovány húsfélék, gyümölcsök, gabonafélék kerüljenek az asztalra! A fogápolás és a szájjápolás is igen fontos. Fogmosás fogkefével 2–3 éves kortól, legkésőbb a zárt tejfogorvos kialakulása után.

A szobatisztaság külön figyelmet igényel. Csak a járt tudó kisgyermeket szoktassuk bilire. Ahogyan a gyermek okosodik, magyarázat után megérti, hogy miért és hogyan kell használni a bilét vagy a WC-t.

Fontos a türelem, és az, hogy a gyermek tudja, hogy a szobatisztaság természetes, de ne érezze úgy, hogy bárminek is jót tesz ezzel, vegyük egyszerű, szükséges dolognak, hiszen az! Ne

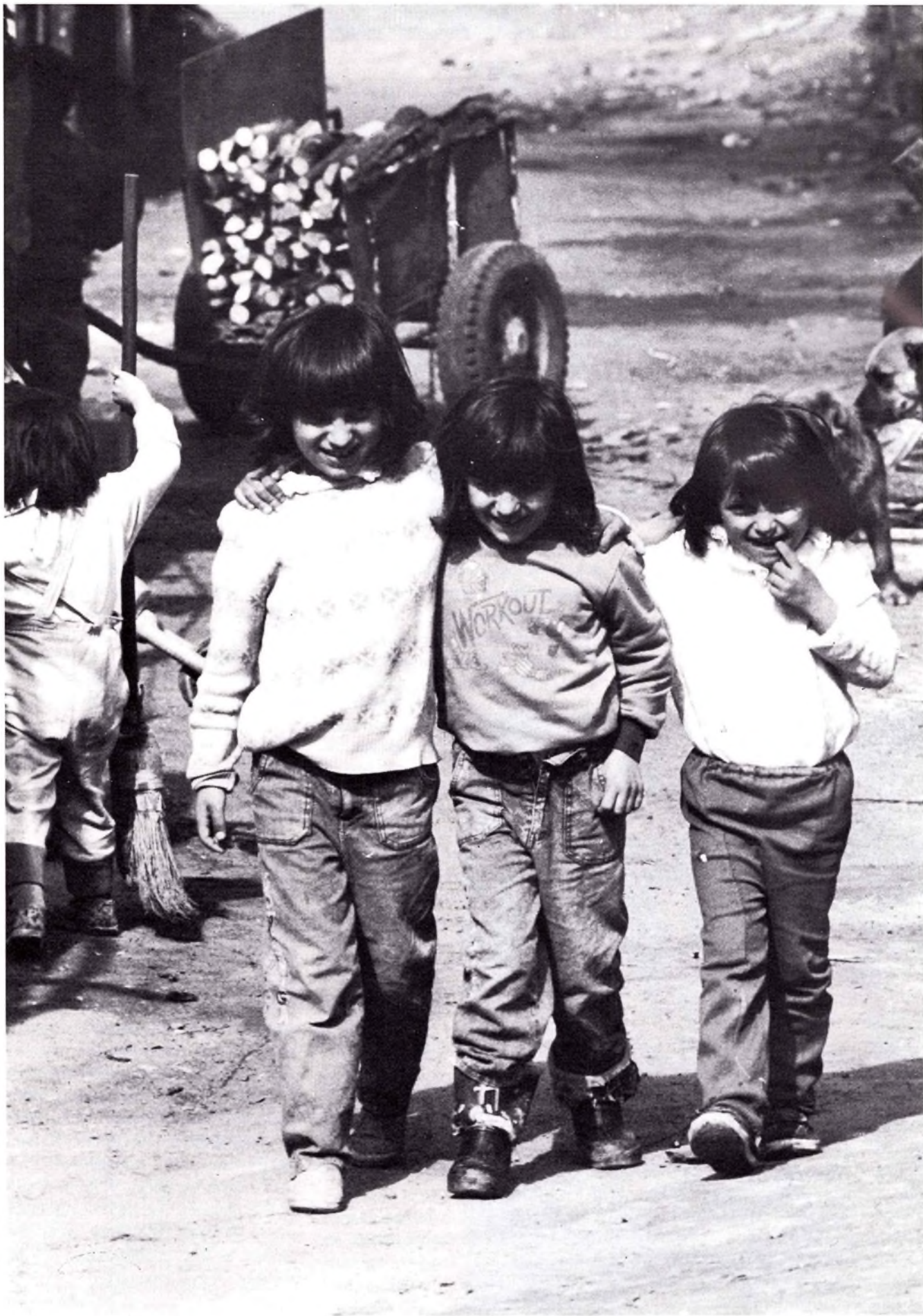
siessünk! A túl korán „bilire erőszakolt” gyermeknek később problémái lehetnek a szobatisztaság terén. Kérjük a védőnőnk tanácsát! Az egészségre nevelés a szülő, az egészségügy, az óvoda és az iskola feladata. Az eredményes neveléshez pedig megbízható, együttműködő, szerető szülőkre van szükség.

A közösség szerepe

Legjobb esetben a gyermek első közössége a család, amely végigkíséri egész életében, amelyben megtanulja az emberi viselkedés, a társas magatartás alapjait.

A három éves koruk előtt egyéb közösségbe kerülő kisgyermek a bölcsődések. Ha egy gyermek nem jár bölcsődébe, semmi hátránya nem származik belőle, sőt, bizonyos szempontból szerencsésebb, ha a kicsi az anyjával lehet otthon. Három évet betöltött gyermekek óvodába járnak. Az óvoda hasznos és fontos intézmény, amelyben sok hasonló korú kisgyermek kisebb csoportokban napközben együtt van. Az óvoda oktat, nevel. Munkájuk során szem előtt tartják a gyermekek életkori sajátosságait. Az óvodások játékosan tanulnak, sokat verselnek, mesélnek, mozognak, rajzolnak, szakképzett óvónők segítő irányításával. A kortárskapcsolatok ebben az életkorban már lényegesek. Az óvodáskor végén iskolaérettségi vizsgálatot végeznek, s a gyermek fejlettségi szintjének megfelelő iskolába irányítják. Ez igen felelősségteljes munka, szakember feladata. Az iskoláskor kihagyhatatlan időszak, és 16 éves korig kötelező. Az ember életében meghatározó jellegű a fejlődés szempontjából. Az iskolában csepereedik, okosodik a gyermek, s közben tovább építheti kortárskapcsolatait, bővíti ismereteit, fejleszti tudását, gondolkodását, kipróbálja önmagát. Az alapoktól indulva egyre több és bonyolultabb dolgot tanul meg, s általában a gyermek örömeit leli ebben. A szülő feladata a szakemberekkel való együttműködés, a gyermek érdekeinek szem előtt tartása, az értő gondoskodás. A gyermekekért. A gyermekeinkért!

Mészáros Éva

Törékeny szabadság

Nem gyanútlan, hanem rosszhiszeműség lenne, ha valaki az országos kisebbségi önkormányzati választásokat oly értelemben kísérelné meg magyarázni, hogy azok nem is annyira fontosak. Úgy sem változik semmi. Legfeljebb egy újabb intézmény jön létre, amelynek a hatóköre korlátozott. Megválasztják a vezetőket, üléseznek is olykor, a kisebbséghez tartozók viszont élnek a maguk életét, akárcsak a többségi társadalom tagjai. Csak, hogy ebben a vélekedésben a rosszhiszeműség és rosszindulatság számos eleme megjelenik. Még hozzá amiatt, hogy egy intézmény pusztán a lététől teszi függővé a lehetséges változást. Holott arról van szó, hogy az országos önkormányzat – ha valóban alulról építkezik – érdekmegjelenítő szerepet tölt be. Ugyanakkor a kisebbségi politika intézményesülése sajátos védelmet is jelent. A kormányzati hatalom szereplői ezek után rákényszerülnek arra, hogy azokkal tárgyaljanak, akik a kisebbségek legitim vezetői.

Választói akarat

Több szempontból is eredmény ez, hiszen a korábbi évtizedekben egyáltalán nem volt kivételes eset, hogy a különféle érdekalkuban azok vettek részt, akik önmagukat jelölték ki egy-egy kisebbség vezetőjének. Akár attól is függetlenül, hogy volt-e valós támogató bázisuk. Mindenesetre ez a helyzet kezd fokozatosan felszámolódni: a demokratikus választás vesztesei még ilyesmiért érveket találni vereségükhöz (nem riadva vissza a legméltatlanabb eszközöktől sem), de egy idő után tiltakozásuk egyre vértelenebb lesz. Legfeljebb egy szűk politikai csoport szajkózza majd végképp kiüresedett érveiket. Mert a figyelem óhatatlanul az országos

önkormányzat munkájára irányul. Jóllehet nyilvánvalóan lesznek olyanok, akik várákózsáikban csalódni fognak, de a rendelkezésre álló négy esztendő mindenképp hoz eredményt. S mindez aligha tekinthető megalapozatlan jóslatnak, hiszen a választói akarat – akár a számunkrást tekintve sem – hagyható figyelmen kívül.

Szolgálat

S kivált nem akkor, ha az országos önkormányzat mögött nem tűnik el az a civil társadalom (így a különféle önszerveződések, egyesületek sokasága), amely a kontroll szerepét is betölti. Mert az önkormányzat tagjai és tisztségviselői nem csupán „hatalmat” kaptak, hanem olyan feladatokat kell elvégeztetniük, melyeket a legteljesebben szolgálatként kell felfogniuk. Az utóbbira pedig azért van szükség, hogy a mégoly szűk körű hatalmi ellentétek vagy pozícióharcok sem oszthassák meg őket. Mert ha ez bekövetkezik, újra előtérbe kerülnek azok, akik – ha mégannyira radikálisan is hadakoznak – a szemfényvesztés módszereit mindig képesek felhasználni. A nem létező közösségek érdekeire hivatkozva, s igazából a legönösebb érdekekből kiindulva. Éppen ma semmi sem látszik fontosabbnak, mint az országos cigány önkormányzatnak is olyan programot kidolgozni, mely a kivitelezhető és végrehajtható feladatok sorából áll. Nem illúziókat kell ébreszteni, hanem a társadalmi valóság részét alkotó roma valóság kihívására kell válaszolni. Mert a kihívások és a terhek napról-napra növekednek. Az elnyomorodás megállíthatatlan, s a közeljövőben remény sincs arra, hogy a cigányság csupán önerőből változtatni tudjon helyzetén. Ehhez nincsenek meg a támogató feltételek, miként a

körülmények is olyanok, hogy inkább az általános gazdasági és társadalmi helyzet rosszabbodására kell felkészülni.

Kisebbségi törvény = szabadság

Amire szükség van olyan önkormányzati munkára, mely nem az elvekhez igazítja a valóságot, hanem a reális folyamatok tárgyilagos felméréséből és megismeréséből indul ki. Kijelölve azokat az alapelveket, melyek több évre eligazítóak lehetnek. Mert a legsúlyosabb kihívás olyan területeken juelentkezik, mint a foglalkoztatás, a szociális helyzet és az oktatás. Így bármennyire vonzó lenne is a kulturális autonómia – törvényben is előírt – körének bővítése, ez önmagában nagyon keveset ér. Kivált azért is, mert a kényszerítő gazdasági és társadalmi körülmények más síkon fejtik ki hatásukat. A kultúrát is érintve persze, de jóval nagyobb mértékben a mindennapi életet. Ha egyre nagyobb létszámú társadalmi csoportok (s köztük leginkább a cigányság) a szó szoros értelmében éheznek, mindenekelőtt a terápiának erre kell irányulnia. Az országos önkormányzat politikai szerepe már ebből a szempontból is elengedhetetlen, hiszen nem riogatnia kell, hanem a közös megoldásmódok kimunkálásában kell résztvennie. Szakértői, s nem „népgyógyítói” módon. Mert azt talán hangsúlyozni sem kell, hogy a kisebbségi törvények valóban szabadságot jelentenek (akár abban az értelemben is, hogy megteremtik az önrendelkezési feltételeit), de ez a szabadság addig mindenképp törékeny lesz, míg személyes vagy egyéb érdekek fűződnek ahhoz, hogy az önkormányzatok ne szerepüknek megfe-

ŐRIZZÉTEK A CSODÁT!

*Elismerést és jó szót váró tekintettel nézett rám
Juha Pali az igazgató, amikor márciust köszöntő napon
végiginvitálva bennünket, a kertből visszapillantottunk
a délutáni tavasziasan, bágyadt napfényben a szinte
újjávarázsolt nagydobosi Perényi kastélyra.*

*Ott állt szüriesen fehér falaival, szépséges,
az örökzöldekre tekintő ablakszemeivel ez a büszke,
ám mégis szerény építészeti remekmű, s örült a lelkem,
mert ez a kastélyotthon európai rangú családi fészke
lesz a sérült gyermekeknek itt a Nyírségben.*

*És ez csoda. Igaz, hogy nem volt olcsó mulatság,
mert közelítette a harminc milliót az újjávarázsolása.*

*Ám mégis úgy vélem, jól járt vele
a gyermekvédelemmel együtt a műemlékvédelem is,
mert van mit mutogatnunk az ide vetődő idegennek.*

*És az meg külön érdem: testi-lelki sérült
kicsinyeink élnek ősi falai között.*

Ha szó szerint nem is tudtam e valamást elrebegni jártunkban-keltünkben, de valami hasonlót mondtam Palinak. Szinte minden zeg-zugát bejártuk a kastélynak **Zsókával** és **Ancsával** (a megyei gyermekvédő intézet két vezetője!) s ámultunk is, irigykedtünk is – különösen a „mi” Ancsánk – a gyönyörűséget látván. Igaz,

még nincs belakva, még nem vették birtokukba a gyerekek, de a környezete olyan, amely eleve nevel. Kit vagy kiket kellene dícsérnem? Az építőket, az aranykezü mestereket, akik valóban beleadtak apait-anyait, hogy régi formájában pompázzanak fehér márványszerű falai, szobái, ablakai, a stukkódíszítések, amelyek a

patináját adják? S mindehhez kiegészítésként ámulatba ejtőek a gyerekek szobái, a fantáziát megmozgató, színek kavalkádját idéző színes-min-tás, zöld, sárga, narancs, kék-lila stb. ízléses, modern bútorai, amelyek a gyerekeket szolgálják. S e pillanatban jut eszembe, s idéződik fel emlékezetemben az egész életét a gyerekekért áldozó **Gréta** tanárnő foglalkozásának epizódja, amikor az egyik gyermek a vetélkedőn nyert mackóját egy ócska fadobozból vette elő.

Ha átköltöznek, ez már a múlté lesz. Járjuk a kastélyt, csodáljuk szépségét, bepillantunk a kondícióterembe, amelyet már birtokba vettek, elismeréssel adózunk a tisztaságnak, a fürdőszobáknak, a zuhanyozók láttán, s próbálunk hibát keresni. Ezt, az időközben érkező kedves vendég **Együd János**, a megyei közgyűlés alelnöke fel is fedezi a burkolat egyenetlensége láttán. Ez amolyan szeplőfolt, s bizony kitűnik. Különösen ott, ahol körülötte a szépség, a pontosság uralkodik.

És mégis, mindezek láttán vallom a görög bölccsel együtt, sok van mi csodálatos, de az embernél csodálatosabb nincsen. S erre akkor döbbenek rá ismét, amikor a gyerekek világába kerülünk, amikor benyitunk Gréta tanárnő birodalmába, amely egy csodás, s csodás pillanatokat tartogató műhely, amelyben kinyitják a lelkeket, s az érzelem hullámai csapják meg az osztályba látogatót. Aki nem tudja, el sem hinné, hogy az a vézna gyermek, aki kissé akadozó nyelvvél mond rövid életrajzot, említi nevét, anyját, korát, születését, nem is olyan régen még más „menthetetlenek”, a társadalmi beilleszkedésre alkalmatlannak vélt volna. S hogyne lenne csoda, amikor egy fekete szemű, jóképű cigány fiú megismeri Zsóka és Anca nénit,

Az aranykezü mesterek valóban beleadtak apait-anyait...

s üdvözlét küldi általunk a GYIVI lakóinak?

S ha egyik meglepetésből ocsúdna a másikba estünk, az említésre méltó közöttük az az egymásra találás, ölelkezés volt, az öröm és a barátság ki-

fejezésének szimbóluma, amikor Ancsa és Gréta az egykori iskolatársak egymás nyakába borulva csókolták, köszöntötték egymást. Nem is tudom, melyikük volt a boldogabb. Ancsa később Gréta érényeit sorolta, azét a

tanárnőjét, aki immár két évtizede a gyermek lelkek tikainak felfedezője, őrizője, s talán igazán ilyen estben tárhatja ki ő is a szívét-lelkét, s ha hangosan nem is mondja, de gondolja: nézzétek emberek, ezt sikerült elérnem ezekkel a sérült gyerekekkel. És valóban! Előttünk szóal meg a csoda bizonyítva, ha van elszántság, s elkötelezettség, pedagógusi elhivatottság, s a türelemmel párosuló szeretet, akkor ezek az emberpalánták ott nőnek fel a társadalom kertjében. Csak vigyázni kell rájuk, közel hatvanukra, akik vággyák, éhezik a gondoskodást, a szeretetet, az ölelést. És mindezt Gréta tanárnőtől meg is kapják.

Nézegetem a Perényi kastély-otthonról készült fotót. Valóban csodálatos. Az igazi csoda azonban ott él, lakik, lélegzik, örül, bánkodik, gondolkodik, érez, csalódik, bánkodik, emberré válik benne! És ez az igazi csoda.

Őrizzék Pali. Őrizze Gréta.

Farkas Kálmán

„LAVOÁR”

Már órák óta a kapuban állt. A hideg csontjáig hatolt, de nem bánta. Ezt a hideget jobban elviselte mint azt, ami a kis házában vette körül. Ódivatú, idegen bútorok, kopárság mindenhol és hideg. Lelket pusztító hideg.

Tűzrevalója volt még egy kevés, már-már a begyújtás sem okozott neki problémát, de elromlott a kályha. Aztán elromlott a tévé, pedig rengeteg pénzt kifizetett a megjavíttatásáért, és elromlott a kapcsolata a húgával, akit hosszú-hosszú évek óta a napokban látott újra és meghívta a házába. A hideg, ami kicsikorukban összekötötte őket, most éket vert köztük és gyűlöletet.

Amikor még nagyon aprók voltak és a szüleikkel éltek, az idegbeteg anya és a durva apa telente kitette őket a jégre. A szinte ruhátlan gyerekek egymásba kapaszkodva védekeztek a megfagyás ellen. És még az a hideg sem volt annyira fájó, mint ez a mostani.

Maga sem tudta, mire, vagy kire vár. Vagy nagyon is tudta. Arra az asszonyra, aki

nevelője volt a gyermekotthonban, akitől tizenévesen életében először pusztit és ölelést kapott, aki miután a gyerekvár „elbocsájtotta”, befogadta az otthonába, és akit ő anyjaként, mindenkinél jobban szeretett.

Minden este kiállt a kapuba és csak a hajnal figyelmeztette: hamarosan új nap kezdődik. A sötétből várt választ nyomorúságos életére. A sötétből várta „anyát”.

A gyermekvárosban soha nem volt egyedül. Ott mindig volt mit ennie, volt fürdőszoba, és ott volt „anya”, aki gondoskodott róla. És soha nem kellett fáznia. Egy védett világban élt, ahová a külvilágból nem, vagy csak alig szivárgott be valami.

Idővel vágyott arra, hogy önálló életet kezdhesen. Magányra is vágyott, meg szabadságra. De nem így képzelte. Az élet most kegyetlennek tűnt számára. Úgy érezte viharba került, és nincs kiút. Sodródik és egyre távolabb kerül a civilizált élettől.

Az államtól kapott egy házikót. Messze az ismerősöktől, messze

„anyától”. Ó és mennyi minden hiányzik abból a házból! Az ablakok betörve, az ajtóüveg kitörve... Pénz meg semmire sincs.

Amikor még csak tervezgették „anyánál”, az ő szépen berendezett lakásában az önállósodását, minden olyan egyszerűnek tűnt.

– Franciafürdőszobát kapsz tőlem – ígérte egy ismerőse –, egy „lavoár”.

Viccnak szánta, de a fiú komolyan vette. Nem tudta lefodítani a „lavoár” szót. Örült. Aztán mélyen sértve érezte magát. Lavorban nem lehet mosakodni – tiltakozott.

Azt sem tudta, mi az az ág. A gyerekvárban, meg „anyánál” is csak heverőt, meg franciaágyat látott. Az ő kis házikójában meg egy ismeretlen-től kapott ódivatú ág áll. Beleborzong a gondolatra, hogy ő is abban aludjon, inkább a konyhában egy összedobott heverőn alussza rövid, nyugtalan álmát.

Miért bűn az, ha ő ennél többre vágyik? És miért ő a hibás, amiért nem tud szebb életet teremteni maga köré?

Állt a kapuban és lelkében tanyát ütött a gyűlölet.

Paksi Éva

A gyöngyszemek

Bólánát india egyik tartományában, a régi Kasmírban lakott volt. Parasztember létére is nagy nyomorúságban tengette életét. Rossz esztendőök jártak, rizsföldje kiszáradt, és mikor Bólánát bepillantott a csűrjébe, olyan üresnek találta, hogy képtelen volt ebédjéhez egy maréknyi rizst összesepergetni. Tarisznyát kanyarított hát a vállára, és boldogabb vidékek felé indult szerencsét próbálni. Ahogy ment, mendegélt, találkozott egy remetével. Bólánátról annyira lesírt a sok nélkülözés, hogy a remete megsajnálta őt, és így szólt hozzá:

– Eredj az erdő szélén álló kis kunyhóba, fiam! Ott él a leányom, ő majd segíteni fog rajtad!

Bólánát hálásan megköszönte a remete jóságát, és reménykedve sietett a kunyhó felé. A remete leánya elsírta magát szomorú történetén, és – csodák csodája! – könny helyett igazgyöngyök peregtek a szeméből, s szerteszét gurultak a földön. Mikor elegendő gyöngy gyűlt össze, a leány így szólt:

– Add el ezeket a gyöngyöket, és vásárolj magadnak enni-valót az árukból.

Bólánát boldogan indult a piacra, de meglepődve tapasztalta, hogy senki nem hajlandó vásárolni az igazgyöngyből. Ehelyett gyanakodva sziszegtek:

– Tegnap még olyan szegény voltál, mint a templom ege-re! Honnan tettél szert ennyi kincsre?

Ezzel a szegény parasztot a király elé hurcolták, és beárulták Bólánátot gyanúsán gyors meggazdagodásáért.

A szegény paraszt nem ijedt meg. Elvitte a királyt a remete leányához, aki sírva fakadt felháborodásában, hogy a szegény parasztot rablással gyanúsítják. Szeméből peregtek az igazgyöngyök. Annyira elbűvölte a királyt a szép leány, hogy feleségül kérte. Hatalmas lakodalmat csaptak, és a következő napon elindultak a király fővárosa felé.

A királyné gonosz komornája csak az estét várta, amikor mindenki lepihen. Ekkor kilopta az igazgyöngyöt síró leány szemét, elvette ékszereit és ruháit. Mindent magára öltött, a szerencsétlen leányt pedig faládjába zárva a legközelebbi folyó sodrára bízta.

A láda szelíden lebegett a hullámokon. Egy szegény favágó vette észre, partra vontatta és felnyitotta. Egy eszméletlen leányt talált benne. Megsajnálta, kunyhójába vitte, és gyengéden ápolta. Gyermektelen ember volt, szívből örült a folyó hozta leánynak. A leány újra csak igazgyöngyöket sírt, amelyek árából a favágó először enni-valót vásárolt, később szép házat, gyönyörű bútorokkal. Lassacskán meggazdagodott, és igyekezett a legszebb ruhákkal, ékszerekkel, csemegékkel felvidítani a leányt. Mikor látta, hogy az örökké szomorú, így szólt hozzá:

– Leányom, soha nem árultad el nekem, hogy ki zárt a faládjába, ki volt keserű sorsod okozója. Nincs valami mód rá, hogy visszakaphasd a szemed világát?

– Ó, atyám túl sokat kérdezel! Csak akkor beszélhetek mindenről, ha visszanyerem a szemem világát – sóhajtott a leány.

– Adj tanácsot, hogyan segíthetnék! Semmi fáradságot nem sajnálok, hogy ismét lásd ezt a szép világot! – mondta az egyszerű favágó.

– Végy magadhoz egy maréknyi gyöngyöt, és vidd fel a palotába. Valamelyik királyi szobalánynak ígérd oda azokért a szemekért, amelyeket a királyné rejtetget. Akkor ismét látni fogok.

A favágó így is tett. Sikerült az egyik udvarhölgy segítségével visszaszerezni a szemeket. Hazaszaladt, és átadta őket a leánynak. Volt is nagy öröm! Sírt, nevetett a leány, könnye igazgyönggyé vált, s halomba gyűlt a padlón.

Híre terjedt a szegény favágó hatalmas vagyonának a király városában, és a sok szóbeszéd a király fülébe is eljutott. Magához hívatta a favágót, de az nem akart válaszolni, csak szabadkozott, vonakodott. Mikor a király szigorú büntetéssel fenyegette, engedett, és elmesélte a vak leány szomorú történetét. A király megdöbbsen, és azonnal felkerekedett, hogy megnézze a leányt. Hiszen a felesége soha egyetlen igazgyöngyöt nem ajándékozott neki! A házba lépve boldogan ismerte fel a valódi asszonyt. Kebélre ölelte, és a palotájába vitte. A gonosz komornát pedig kiséprűztette a városból. Máig is boldogan élnek, ha meg nem haltak.

Indiai mese

(Shaferné Földvári Ilona fordítása)

Az erdő, ahol soha nincs éjszaka

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy hatalmas nagy erdő. Ebben az erdőben soha nem volt éjszaka. Éjjel-nappal sütött a nap, a madarak vígan daloltak, hiszen semmi veszély nem fenyegette őket, mert az emberek közül csak egy öreg anyóka tudott róla, és ő már nagyon régen ott élt az erdő sűrűjében.

Történt egyszer egy szép napon, hogy a madarak mind elröpültek a közeli erdőbe, mert valami különleges, furcsa dolgot éreztek a levegőben. Mégpedig azt, hogy egy ember fogja meglátogatni őket. Ez így is történt. A közelben uralkodó király fia kilovagolt és eltévedt az erdőben. Mikor odaért az erdő közepéhez, nagyon elcsodálkozott. Nekik is van erdejük, de ez valami más

volt. Az állatok itt nem ismerték a veszélyt, körülötte szaladgáltak. A királyfinak nagyon tetszett.

Telt múlt az idő, s a királyfi félt, hogy nemsokára besötétedik, és eltéved az erdőben. Ígyhát elindult, hátha megtalálja az erdőben a kifelé vezető utat. De sajnos nem sikerült. Akkor hirtelen megpillantott egy kis házikót. Gondolta betér oda, s az éjszakát ott tölti. A lovát kikötötte egy közeli fához, és bekopogott. Egy aranyos anyóka nyitott ajtót. A királyfi illedelmesen köszöntötte és megkérte az anyókát, had töltsen nála az éjszakát. Az anyóka belegyezett és leültette a királyfit. A királyfi elmesélte neki, hogy hogy járt, és hogy milyen szép ez az erdő, erre az öreganyó ezt mondta neki: Egy dolgot még nem tudsz. Ebben az er-

dőben ugyanis soha nincs éjszaka. Itt mindig süt a nap. De ez titok, ne mond el senkinek.

A királyfi megígérte, ugyanakkor nagyon el is csodálkozott. Nagyon fáradt volt, de az erdőben még mindig világos volt.

Mikor a királyfi kipihente magát, az anyóka kikísérte az erdőből és így szólt hozzá:

– Ha kedved van, te bármikor meglátogathatsz bennünket, de csak te egyedül!

A királyfi nagyon boldog volt. Megköszönte az anyókának a segítségét, azzal elbúcsúzott. Így az emberek azóta sem ismerik az erdő titkát, csak ha ti elmondjátok nekik.

Az állatok békességben élnek még ma is. Ha nem hiszed, járj utána!

Rácz Zsuzsanna

F E J T Ö R Ő K

Áprilisi névnapok

Négy női és egy férfinév rejtőzködik a téglapban. Ha megtaláljátok, küldjétek be a neveket! (A nevek betűi egy bármilyen irányú egyenessel összeköthetők.)

A	T	M	V	E	L	N	B	H	T
N	I	R	L	T	I	O	A	D	N
J	V	Ó	I	L	D	É	H	L	Y
C	A	H	A	P	A	M	K	V	S
L	D	T	R	C	S	I	L	L	A
T	A	S	P	H	G	Á	T	Ó	Z
K	R	Z	Z	V	Ö	L	L	J	Ú

Találós kérdések

Vízben síkos, kézben habos,
Piszkos kezét tisztára mos.

Mi az?

Este hosszú, délben kurta
Falon néha nagyon furcsa

Mi az?

Simogatja arcod, kezéd
mindennap,

s jóságáért csak egy kevés
vizet kap.

Mi az?

Előző számunk megfejtései

Mesecímek: Hóféherke és a hét törpe; Jancsi és Juliska; Csi-pet csapat; Piroska és a farkas; Hupikék törpikék; A szépség és a szörnyeteg.

Március 15.: Pilvax kávéház; Petőfi Sándor; Jókai Mór; Tán-csics Mihály.

Betűsorrend: függetlenség.

Sorpótlás: ... gondolkodám; ... köszönteni; ... először; ... neki; ... Midőn; ... terjeszti; ... szebbnél-szebb; ... szekér; ... szótlanul.

Előző számunk nyertese:
Farkas Anikó, Tiszaroff.

**Kellemes kikapcsolódást,
jó fejtörést! A helyes megfejté-
seket várjuk a szerkesztőségben!**

A fejtörőket összeállította:
Bujdosó Jánosné

Új kötet megjelenése

1995. március 31-én délelőtt tíz órakor Budapesten a MÚOSZ Táncsics-termében került sor a ROM SOM cigány anyanyelvi, tudományos, művészeti, kulturális, vallási és pedagógiai folyóirat bemutatására. **Bencsik Gábor**, a MÚOSZ főtíkára történelmi áttekintéssel gazdagítva fejtette ki a folyóirat fontosságát. Többek között elmondta: „a magyar nemzet struccpolitikát folytat aminek lejárt az ideje. Megoldást kellene keresni a cigány nép helyzetének megoldására”. Sajnálkozva tapasztalta, hogy az ötvenéves holocaust megemlékezésen kevés szó esett a cigány holocaustról, és azt, hogy tulajdonképpen nem létezik cigány történelemtudomány. Jelentős lépés a cigány sajtó megjelenése, ezért is fontos a ROM SOM folyóirat, ami részben történelmi, részben irodalmi, részben tudományos írásokat tartalmaz és nem csak cigányoknak íródott. Bencsik Gábort követte **Bódi Zsuzsanna** előadása Choli

Daróczi József – Nagy Gusztáv: Mashkar le shiba dukhad-es (Nyelvek között fájón) című, cigány nyelvű verseskötetéről, illetve saját módszertani kiadványáról, melynek címe: *Gyermekelet, táplálkozás cigány közösségekben*. A kötet foglalkozik a gyermekek szerepével a társadalomban (egészen a gyermekek által végzett munkáig), illetve a gyermek táplálkozásával. E kötet útmutató lehet óvodákban, iskolákban, sőt táborok megszervezéséhez is segítséget nyújthat. Végül Choli Daróczi József beszélt a cigány nyelvről és annak fontosságáról.

Lilla

MEGRENDELŐ

Megrendelem az LD című roma lapot

..... példányban, az alábbi címre:

Megrendelő neve:

Címe:

Előfizetési díj egy évre: 174 Ft,
fél évre: 87 Ft

A megrendelőlapot és az előfizetés díját a szerkesztőség címére kell eljuttatni:

5000 Szolnok, Szapáry út 19.
Telefon/fax: 56/420-110

Előfizethető rózsaszínű postai utalványon.

Megrendelőink között az év végén
ÉRTEKES
vásárlási utalványokat sorsolunk ki!

Kosztics László kiállítása Budapesten

1995 március 18.-án este 19-órákor a Budapesti Műszaki Egyetem R-klubjában nyitották meg Kosztics László fafaragó szobrász kiállítását. Az egész éjszakát betöltő színvonalas műsor előtt **dr. Gróf Bethlen István**, a Páneurópai Unió Magyarországi Egyesületének elnöke mondta el ünnepi beszédét, majd **dr. Kerékgyártó István**, művészettörténész tárlatvezetéssel egybekötött életrajzi előadást tartott. Többek között elmondta, hogy a kiállított szobrok főleg vallásos témájúak, de megtalálható közöttük a művész vidéki mivoltára utaló mezőgazdasági munkás is (pl.: szántó-vető, szüretelő). A műsorban felléptek: **Kathi Horváth Lajos** hegedűművész, a horvát Fákja Együttes, a roma Amaro Suno, Romano Glaszó, **Ullmann Kopelle**, a szlovák Pramen, Szlovák Táncegyüttes és a Nvcallac-ta. Végül állófogadással kedveskedtek a vendégeknek.

Lilla

AZ AUTONÓMIA ALAPÍTVÁNY ROMA VÁLLALKOZÓ KÉPZÉST INDÍT

Budapesten 1995. június és július között

A képzés célja

Már működő és indulóban lévő egyéni és társas roma vállalkozások menedzseléséhez szükséges alapvető ismeretek és készségek átadása.

1. egy vállalkozás megtervezése
2. alapvető jogi ismeretek az egyéni és társas vállalkozásban
3. pénzügyi alapismeretek (adó, társadalombiztosítás, könyvelés)
4. vállalkozások finanszírozási lehetőségeinek megteremtése
5. tárgyalási technikák
6. értékesítési- és reklámtechnikák

A képzés formája és időtartama

A képzés 1995. júniusában kezdődik és július végéig tart, kétszer 5 napos és négyszer 3 napos bentlakásos formában. Felvétel esetén a résztvevők teljes ellátást, utiköltségtérítést és napi 300 Ft. költségtámogatást kapnak. A képzés lezárásakor a vállalkozáshoz elkészített üzleti terv sikeres leadásakor 10.000 Ft. ösztöndíjat.

A képzés felépítése

Az előadásokat helyi és gyakorlati ismeretekkel rendelkező előadók tartják. Az elméleti előadásokat gyakorlatok kísérik. Mindenki vállalkozási ötletéhez az előadóktól személyes tanácsokat, a gyakorlati megvalósításhoz ötleteket, tudnivalókat kap.

Jelentkezés

Várjuk Budapesten élő romák jelentkezését, akik terveznek valamilyen vállalkozás indítását.

Azokat a szervezeti tagokat várjuk, akik a szervezet menedzselésével, vagy pénzügyeivel foglalkoznak. A szervezet tevékenységében valamilyen vállalkozást folytat vagy vállalkozásra készül. Szervezetenként egy tag kerül felvételre, a kiscsoportos létszám miatt.

Szervezetből jelentkezők esetén a taggyűlésnek kell eldöntenie, hogy kit delegál a képzés felvételei beszélgetésére.

Az egyéni jelentkezők esetén egy írásos ajánlást is kérünk. Az ajánlást írhatja magánszemély vagy hivatalos személy. Az ajánlás tartalmazza az ajánlott személy korábbi tevékenységének bemutatását és vállalkozói magatartásáról kialakított véleményét, ha ismeri az üzleti ötletet, akkor azt milyennek látja és mennyire gondolja megvalósíthatónak.

Jelentkezéshez mellékelni kell:

1. önéletrajzot, és
2. egyéni jelentkezés esetén az ajánlást
vagy szervezetből jelentkező esetén a szervezet delegáló levelét.

Jelentkezési határidő:

1995. május 5.

Jelentkezés a következő címen:

**Autonómia Alapítvány – Roma vállalkozó képzés
1538 Budapest, Pf.:592.**

Váradí Gábor alkotása

*Váradi Gábor
1944. éad.*